

mbështetni zonat ishullore dhe zonat me dendësi të ulët në tranzicionin drejt një ekonomie turizmi më qarkulluese

Aksi prioritar – Prioriteti i investimit – Objektivi specifik 3-1-1

Aksi prioritar 3: Mbrojtja dhe promovimi i burimeve natyrore dhe kulturore
mesdhetare

D.4.4.1: Paketa e replikimit: Versioni i përmblodhur i strategjive rajonale të vlerësuara

WP4 : Transferimi

Aktiviteti 4.1: Vlerëso për përmirësim: vlerësimi dhe pranimi i strategjive
rajonale/kombëtare

Partner përgjegjës: Agjencia e Energjisë dhe Ujit (Maltë)

Tabela e Përmbajtjes

Lista e shkurtesave dhe termave.....	Error! Bookmark not defined.
1. Hyrje	3
2. Pasqyrë e Literaturës	4
3. Qasja metodologjike për Vlerësimin e Strategjisë	6
4. Vlerësimi sipas Strategjive	12
4.1. Shqipëria	12
4.2. Ishujt Balearik	19
4.3. Kreta	25
4.4. Qipro	30
4.5. Malta.....	36
5. Konkluzionet kryesore mbi Pesë Strategjitë INCIRCLE	43
5.1. Sfidat kryesore me të cilat përballen Pesë Territoret Partnere.....	43
5.2. Rezultatet kryesore të vlerësimit të strategjive	45
5.2.1. Qarkullimi i Pesë Strategjive.....	45
5.2.2. Rezultatit të Qarkullimit dhe Rekomandimet	47
5.2.3. Kohëzgjatja e Zbatimit të Pesë Strategjive.....	49
5.2.4 Fizibiliteti Afatgjatë i Strategjive.....	50
6. Konkluzione	51
Shtojca A: Lista e Llojeve të Masave të identifikuara në Kornizën e Vlerësimit (D4.1.1) të grupuara sipas Shtyllës	54
Annex B: Visual representation of the Strategy Evaluation Framework as part of the Evaluation Pack (D4.1.1) and accompanying metrics and measures	64

Lista e shkurtesave dhe termave

EBRD	Banka Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim
GDP	Prodhimi i Brendshëm Bruto
GHG	Gazet serrë
GVA	Vlerë bruto e shtuar
HORECA	Hotele, restorante, kafene, hotelieri
NECP	Plani Kombëtar i Energjisë dhe Klimës
SSSA	Sant 'Anna Shkolla e Studimeve të Avancuara
SUMP	Plani i Qëndrueshëm i Lëvizshmërisë Urbane
TCCA	Vlerësimi i Kapacitetit të Turizmit
WTO	Organizata Botërore e Turizmit

1. Hyrje

Projekti Interreg MED INCIRCL¹ synon të mbështesë zonat e izoluar dhe zonat me popullsi të ulët të pellgut të Detit Mesdhe për të adresuar sfidat mjedisore në rritje, të shkaktuara nga aktivitetet turistike, duke promovuar zbatimin e parimeve të ekonomisë qarkulluese në sektorin e turizmit. Për këtë qëllim, projekti INCIRCLE zhvilloi një kuadër të përbashkët metodologjike për personat me një rol strategjik në udhëheqjen drejt planifikimit dhe zgjidhjes së qëndrueshme për sektorin e turizmit duke përfshirë aspektet e qarkullimit gjatë të gjitha fazave të politikëbërjes.

Ky raport "Versioni i përmbledhur i strategjive rajonale të vlerësuara" përmbledh aspektet kryesore të **Dokumentit 4.1.2: Koleksioni i raporteve të vlerësimit të strategjive rajonale/kombëtare** (Agjencia e Energjisë dhe Ujit - Maltë, 2021a), me qëllim që të përdoret për të ndihmuar aktivitetet e replikuese (D4.4.1: *Paketa e përsëritjes*). Dokumenti 4.1.2 bazohet në dokumente të tjera të INCIRCLE, duke përfshirë **Dokumentin 3.1.1: Operation Model** (AREA Science Park, 2021), që vepron si mjet metodologjik për hartimin e strategjive dhe mbështetjet nga **Dokumenti 3.3.1: Seti i Treguesve INCIRCLE të Turizmit Qarkullues** (Sant' Anna School of Advanced Studies, 2020a), dhe **Dokumenti 3.5.3: Raportet e vlerësimit mbi gjendjen aktuale të turizmit qarkullues në territoret partnere** (Sant' Anna School of Advanced Studies, 2020b).

Ky dokument paraqet gjetjet e vlerësimit të pesë strategjive qarkulluese të propozuara zhvilluar për Shqipërinë, Ishujt Balearik, Kretën, Qipron dhe Maltën. Strategjitë fokusohen në shtyllat INCIRCLE, duke përfshirë menaxhimin e ujit dhe mbetjeve, përdorimin efikas të energjisë dhe lëvizshmërinë e qëndrueshme dhe menaxhimin e çështjeve ndërsektoriale brenda sektorit të turizmit.

¹ Projekti është bashkëfinancuar nga Fondi Evropian i Zhvillimit Rajonal.

2. Pasqyrë e Literaturës

Në vitin 1995, Organizata Botërore e Turizmit (OBT) iu bashkua organizatave të tjera ndërkombëtare për Samitin e parë Ndërkombëtar mbi Turizmin e Qëndrueshëm që çoi në modelin e parë mbi turizmin e qëndrueshëm. Sharpley (2000), identifikon dy aspekte kryesore të përcaktimit të turizmit të qëndrueshëm: turizmin e qëndrueshëm si një aktivitet ekonomik dhe turizmin si një element i politikave të qëndrueshme më të gjera. Të dy përkufizimet përfshijnë aplikimin e praktikave të qëndrueshme përmes të cilave destinacionet mund të maksimizojnë kontributin pozitiv që turizmi sjell në disa sektorë të një ekonomie.

Rajoni i Mesdheut mirëpriti më shumë se 400 milionë turistë ndërkombëtarë në vitin 2019 duke krijuar 11 milionë vende pune. Si rezultat, sektori i turizmit përbënte deri në 15% të PBB-së rajonale, me një rritje prej 75% që nga viti 1995 (Fosse, Kosmas, & Gonzalez, 2021). Kjo, e shoqëruar me ekosistemet e ndryshme të rrezikuara që karakterizojnë Detin Mesdhe dhe shkallën e degradimit mjedisor që po përballon rajoni i Mesdheut, theksojnë rëndësinë e nxitjes së praktikave të qëndrueshme brenda një sektori kaq të rëndësishëm. Për më tepër, këto forca kanë pasoja në vetë sektorin e turizmit nga i cili varen shumë rajone të Mesdheut. Nëpërmjet Strategjisë Mesdhetare për Zhvillim të Qëndrueshëm 2016-2025 dhe komunitetit të turizmit të qëndrueshëm MED, masat janë duke u miratuar për të filluar një rrugë drejt një sektori turizmi mesdhetar të qëndrueshëm (UNEP/MAP, 2016).

Në një shkallë më të gjerë, në nivel të BE-së, po miratohen gjithashtu politika të tjera me ndikim në lëvizjen drejt turizmit të qëndrueshëm. BE-ja ndikon në tranzicionin drejt një sektori të qëndrueshëm të turizmit në katër mënyra kryesore nëpërmjet; Komunikimeve të Komisionit që ndikojnë drejtpërdrejt turizmin; rrejetet tematike dhe kërkimore; veprime specifike që synojnë të nxisin zhvillimin e qëndrueshëm të turizmit dhe politikat në fusha të tjera tematike që kanë ndikim në turizmin dhe qëndrueshmërinë e tij (Programi Transnacional INTERREG Danube, 2018). Së fundmi, në mars 2021, Parlamenti Evropian hartoi një strategji të BE-së për turizmin e qëndrueshëm (Parlamenti Evropian, 2021) e cila synon rindërtimin e sektorit të turizmit në një epokë pas Covid-19, rifokusimin e politikës brenda Kuadrit të Bashkimit, forcimin e një tranzicioni më të qëndrueshëm, sigurimin e një sektori turistik të përgjegjshëm dhe më të zgjuar dhe rimendimin e konceptit të turizmit gjatë planifikimit të së ardhmes së industrisë. Marrëveshja e Gjelbër e BE-së qëndron në krye të politikave qarkulluese në të gjitha fushat në BE, përfshirë sektorin e turizmit. Marrëveshja vepron si një udhërrëfyes për arritjen e objektivave të qëndrueshme deri në vitin 2030 dhe 2050 përmes disa politikave ndërsektoriale që kontribuojnë drejtpërdrejt dhe/ose tërthorazi në një sektor turistik më qarkullues. Kjo përfshin strategjinë e lëvizshmërisë së qëndrueshme, strategjinë për një sistem ushqimor më të qëndrueshëm dhe planin e veprimeve të ekonomisë rrethore (Fetting, 2020). Vëmendja e vazhdueshme e Komisionit Evropian për qëndrueshmërinë çoi gjithashtu në zhvillimin e një sistemi evropian të treguesve për planin e zhvillimit të qëndrueshëm të BE-së, i cili nga ana e tij rezultoi në Sistemin Evropian të Treguesve të Turizmit për turizmin e qëndrueshëm. Sistemi fokusohet në monitorimin, menaxhimin dhe rritjen e qëndrueshmërisë së destinacioneve turistike. Politikat, udhëzimet dhe veprimet rreth sektorëve të mbetjeve, ujit, energjisë dhe lëvizshmërisë që konsiderohen se ndikojnë në qëndrueshmërinë brenda industrisë së turizmit dhe konsiderohen si pjesë integrale në zhvillimin e strategjive rrethore për sektorin e turizmit si pjesë e Projektit INCIRCLE.

Nga një këndvështrim ndërkombëtar, disa palë të interesuara dhe organizata kanë filluar të trajtojnë konceptin e qarkullimit dhe kanë hartuar strategji për bizneset dhe politikëbërësit për të lehtësuar këtë tranzicion. Fondacioni Ellen MacArthur u krijua në 2010 për të përhapur ide inovative rreth qëndrueshmërisë dhe për të përshpejtuar kalimin në një ekonomi qarkulluese, rigjeneruese dhe restauruese. Nëpërmjet kuadrit të tij qarkullues të prokurimit, Fondacioni ofron një përmbledhje të pikave të ndërhyrjes që bizneset dhe

politikëbërësit mund të përdorin për t'i bërë vendimet e tyre të blerjes më rrethore dhe për të angazhuar furnitorët e tyre në bisedime dhe partneritete rrethore bashkëpunuese. Në mënyrë të ngjashme, McKinsey & Co zhvilloi Kornizën ReSOLVE e cila merr komponentët thelbësorë të qarkullimit dhe i zbaton ato në 6 veprime; Rigjenero, Ndaj, Optimizo, Rretho, Virtualizo dhe Shkëmbe (Mckinsey& Company, 2016).

3. Qasje metodologjike për Vlerësimin e Strategjisë

Strategjitë e partnerëve u vlerësuan me anë të **Dokumentit 4.1.1: Paketa e Vlerësimit: Korniza e Vlerësimit të Strategjisë** (Agjencia e Energjisë dhe Ujit - Maltë, 2021b). Paketa e Vlerësimit përbëhet nga dy dokumente të veçanta: Raporti i Kornizës së Vlerësimit të Strategjisë dhe Modeli i Përmbledhjes së Strategjisë Sintetike. Vlerësimi ndjek një qasje të strukturuar dhe formuese me synimin për të përmirësuar vlerën dhe efektivitetin e draft Strategjisë (krijimi fillon nëpërmjet **D3.1.1: Modeli operacional**). Ky vlerësim ofron fillimisht një **Përmbledhje** të secilës Strategji, duke dhënë shkurtimisht kontekstin e Strategjisë për sa i përket gjendjes së sektorit të turizmit dhe qarkullimit të tij nëpërmjet një përshkrimi të gjendjes aktuale të secilës shtyllë të INCIRCLE.

Një **Analizë e Boshllëqeve** kryhet nga dy këndvështrime kryesore për të identifikuar dallimet:

1. Ndërmjet vizionit të përbashkët, synimeve dhe objektivave kryesore siç janë identifikuar në Strategjinë INCIRCLE dhe politikës përkatëse ekzistuese në territorin partner, dhe
2. Ndërmjet masave INCIRCLE të përcaktuara në Strategji (siç është shtjelluar në Përmbledhjen Sintetike të Strategjisë) dhe objektivave të Strategjisë.

Kjo qasje siguron që të identifikohen boshllëqet që mbeten të paadresuara në Strategjinë INCIRCLE, duke e krahasuar Strategjinë me politikat përkatëse në territorin e partnerit dhe gjithashtu me nevojat e territorit siç njihen në kontekst, dhe përmes konsultimeve me palët e interesuara. Kjo kryhet në nivel të secilës shtyllë INCIRCLE (për një shpjegim më të thelluar të Analizës së Boshllëqeve, referojuni Dokumentit 4.1.2: *Mbledhja e raporteve të vlerësimit të strategjive rajonale/kombëtare*).

Janë marrë nga Strategjia **kostot** e masave INCIRCLE, të cilat janë të zërthyera për sa i përket shtyllave INCIRCLE (uji, energjia, menaxhimi i mbetjeve, lëvizshmëria dhe një nivel horizontal) dhe pesë parimet INCIRCLE (Redukto, Rigjenero, Rimendo, Inovo dhe Rivlerëso). Duhet të theksohet se nga njëra anë, kostoja e disa masave mund të nënvlerësohet për shkak se informacioni i koston nuk është i disponueshëm, ndërsa nga ana tjetër, kostoja e masave të tjera mund të mbivlerësohet sepse ato i referohen masave që nuk janë specifike për sektorin e turizmit. Kështu, në rastin e fundit, kostot mund të kapin të gjithë buxhetin e akorduar për veprime të tilla, të cilat përgjithësisht i referohen investimeve infrastrukturore të ndërmarra zakonisht për të mirën e të gjithë sektorëve brenda territorit dhe jo domosdoshmërisht specifike për sektorin e turizmit.

Hapi tjetër në këtë proces vlerësimi është **Llogaritja e Qarkullimit të Strategjisë**, e kryer sipas kërkesave të Kornizës së Vlerësimit të Strategjisë të rishikuar (Agjencia e Energjisë dhe Ujit, 2021b). Korniza e përmendur përdor metrika dhe masa të ndryshme për të testuar strategjitë INCIRCLE sipas ekonomisë qarkulluese. Për secilin nga pesë parimet INCIRCLE, korniza identifikon pesë metrika ku secila fokusohet në një shtyllë të ndryshme. Metrika i referohet pyetjeve normative që hetojnë praninë ose mungesën e masave të përshtatshme në strategji, ku secila metrikë përfshin kështu pesë lloje masash për të ndihmuar vlerësimin e strategjisë. Gjithsej 125 lloje masash janë identifikuar në Kornizën e Vlerësimit, të shpërndara në mënyrë të barabartë në të pesë shtyllat. Lista e plotë e llojeve të masave të identifikuara në Kornizën e Vlerësimit gjendet në Aneksin A të këtij dokumenti. Ato janë rigrupuar sipas shtyllave dhe numërohen nga 1 deri në 25 duke ndjekur të njëjtin rend siç paraqiten në raportin e Kornizës së Vlerësimit. Për më tepër, një paraqitje vizuale e këtyre masave mund të gjendet në Aneksin B.

25 llojet e masave nën secilën shtyllë janë thelbësore për llogaritjen e qarkullimit të strategjive pasi ato ofrojnë bazën për ndarjen e pikëve për masat INCIRCLE për territorin partner. Çdo lloji mase i jepet një vlerësim i

shprehur në terma **0, 1** ose **2**, sipas kërkesave të llojit të masës. Për më tepër, peshimet i caktohen secilës metrikë përkatëse, të tilla që llojet e matjeve që bien nën shtyllat e ujit, energjisë, menaxhimit të mbetjeve dhe lëvizshmërisë u jepet një **peshë prej 2**, ndërsa masave horizontale u jepet një **peshë prej 4** për shkak të rëndësisë së saj më të lartë në mbështetjen e arritjes së qarkullueshmërisë së strategjisë.

Mbi këta baza, Strategjisë i caktohet një rezultat total, që vlerësohet përmes ekuacionit të mëposhtëm:

$$\text{Rezultati Total} = \sum_{n=1}^5 \text{Piket}_{\text{Parim}}$$

Ekuacioni 1

Ku rezultati sipas secilit parim, që përfshin 5 shtyllat (uji, energjia, menaxhimi i mbetjeve, lëvizshmëria dhe niveli horizontal), vlerësohet si më poshtë:

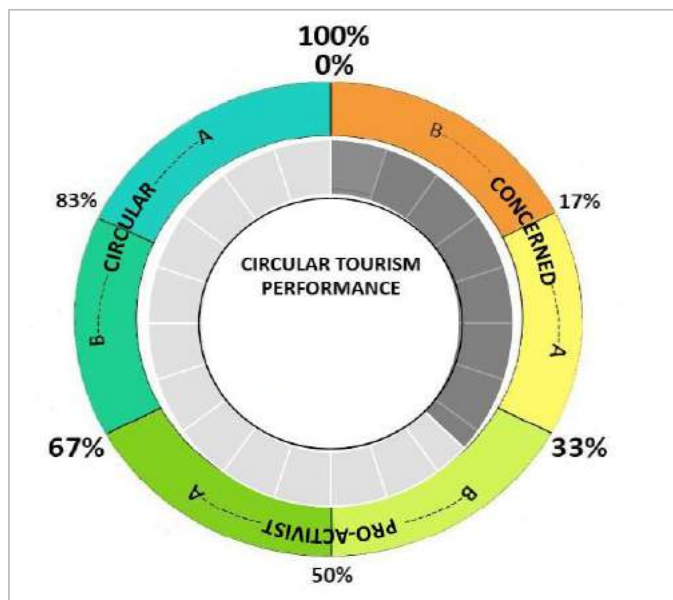
$$\text{Piket}_{\text{Parim}} \sum_{n=1}^5 \left(\frac{\sum_{n=1}^x W_{\text{Metrika}} \times R_{\text{Lloji i Mases}}}{x} \right)$$

Ekuacioni 2

Ku: **W** është pesha,
R është vlerësimi, dhe
x është numri i masave të propozuara.

Çdo strategji mund të marrë një pikë maksimale prej 24 për çdo parim të vetëm dhe një rezultat total maksimal për Strategjinë prej 120 pikësh. Rezultati përfundimtar global shprehet në përqindje bazuar në një rezultat maksimal prej 120. Ai gjithashtu klasifikohet në terma të klasifikimit e performancës qarkulluese të turizmit siç janë përcaktuar në Paketën e Punës 3, Dokumenti 3.5.3 (Sant' Anna School of Advanced Studies, 2020b), siç paraqitet në Figurën 1.

Figura 1. SSSA Klasifikimet e performancës së turizmit qarkullues të përcaktuara nga SSSA
Burimi: INCIRCLE Dokument 3.5.3: 10 raportet e vlerësimit mbi gjendjen aktuale të turizmit qarkullues në territoret partnere, Shkolla e Studimeve të Avancuara Sant' Anna (2020).

Në përputhje me kërkesat e Kuadrit të përcaktuar të Vlerësimit, masat e Strategjisë INCIRCLE vlerësohen nëpërmjet:

1. Lidhjes së secilës masë në strategji me llojet e masave në Kuadrin e Vlerësimit, duke e shoqëruar çdo masë të Strategjisë me elementët e llojeve të masave,
2. Caktimit të një vlerësimi për secilën masë sipas kërkesave të llojit të masës së përputhur dhe caktimi i një peshe vlerësimit sipas shtyllës së masës, dhe
3. Llogaritjes së rezultatit sipas parimit duke përdorur ekuacionin 2 më sipër, i cili më pas futet në ekuacionin 1 për të përcaktuar rezultatit total të strategjisë.

Bazuar në ekuacionet 1 dhe 2, siç përcaktohet në Kuadrin e përditësuar të Vlerësimit, rezultati maksimal prej 120 mund të arrihet nëse strategjia propozon të paktën një masë nën çdo shtyllë dhe nën çdo parim. Nëse një strategji propozon një numër të ndryshëm masash nën çdo shtyllë dhe rrjedhimisht çdo parim, vlerësimi i parimit të përmendur llogaritet sipas numrit të masave të pranishme. Kjo qasje zvogëlon ndikimin në numrin e masave për secilën shtyllë, ku rezultati llogaritet në numrin aktual të masave. Për më tepër, çdo Strategji mund të marrë një pikë maksimale prej 40 për shtyllën horizontale dhe një pikë maksimale prej 20 për secilën nga shtyllat e tjera të vetme (uji, energjia, mbetjet dhe lëvizshmëria).

Në vijim të kësaj qasjeje, çdo masë e Strategjisë është hartuar me elementët e llojeve të masave nën shtyllën përkatëse. Kjo do të thotë se gjatë vlerësimit të masave të Strategjisë, ndarja e masave nën secilën shtyllë në Përmbledhje e Strategjisë Sintetike kërkon të vlerësojë nëse masa përputhet qartë me përkufizimin e shtyllës. Kuptohet se ka ndërlidhje kritike midis shtyllave, të tilla që veprimet e masave të ndërmarra nën një shtyllë kanë efekte të drejtpërdrejta ose të tërthorta në shtyllat e tjera. Për të vlerësuar shpërndarjen e masave sipas pesë shtyllave INCIRCLE, ky Vlerësim i Strategjisë identifikon fushat e veçanta të nevojave kritike që mund të adresohen nga masat e Strategjisë nën secilën shtyllë. Këto janë paraqitur në Tabelën 1, të cilat janë nxjerrë

nëpërmjet rishikimit të dokumentacionit të disponueshëm për projektin INCIRCLE, dhe hulumtimeve të mëtejshme.

Tabela 1. Zonat e nevojave kritike nën çdo shtyllë INCIRCLE

Burim: Bazuar në interpretimin e autorit për shtyllat INCIRCLE. INCIRCLE Dokument 4.1.2: Koleksioni i raporteve të vlerësimit të strategjive rajonale/kombëtare, Agjencia e Energjisë dhe Ujit (2021a).

Shtylla	Fushat përkatëse që do të trajtohen me masa nga perspektiva e kërkesës dhe ofertës
Burime ujore	Menaxhimi i kërkesës për ujë, optimizimi i përdorimit të ujit, ruajtja dhe rigjenerimi i burimeve të furnizimit me ujë, bonifikim i ujërave të zeza dhe sistemet alternative të prodhimit të ujit
Energjia	Menaxhimi i kërkesës për energji dhe optimizimi i përdorimit të energjisë, diversifikimi i burimeve të furnizimit me energji dhe zhvillimi i sistemeve të energjisë së rinovueshme për të adresuar përdorimin e energjisë veçanërisht në ndërtesa, për ndriçim, ftohje dhe ngrohje të ajrit, ngrohje të ujit dhe qëllime gatimi
Menaxhim i mbetjeve	Reduktimi i gjenerimit të mbetjeve në burim, optimizimi i ndarjes së mbetjeve, reduktimi i deponimit dhe rikuperimi i materialit dhe energjisë
Mobiliteti	Zhvillimi i zgjidhjeve të qëndrueshme të transportit dhe infrastrukturës mbështetëse, dhe zhvillimi i mënyrave të sistemeve të transportit kolektiv
Horizontale	Menaxhimi i ndërlidhjeve kritike ndërmjet shtyllave dhe shërbimeve të ekosistemit nëpërmjet zgjidhjeve të integruara për çështjet ndërsektoriale, duke përfshirë zbutjen dhe përshtatjen e klimës, zhvillimin e politikave të integruara dhe mbrojtjen e habitateve natyrore, ndër të tjera.

Vlerësimi i Strategjisë nxjerr përkufizime të thjeshtuara, por të dallueshme të pesë parimeve bazuar në përkufizimet në **D3.3.1: Seti INCIRCLE i indikatorëve të turizmit qarkullues (Tabela 2)**.

Tabela 2. Përkufizimi i pesë parimeve INCIRCLE

Burim: INCIRCLE Dokument 3.3.1: Seti INCIRCLE i indikatorëve të turizmit qarkullues, Shkolla e Studimeve të Avancuara Sant' Anna (2020).

Parimi	Redukto
Përkufizimi	Parimi i reduktimit është i fokusuar kryesisht në kapitalin natyror. Ai kërkon që vendimmarrësit, si në destinacionin turistik ashtu edhe në nivelet e industrive turistike, të maksimizojnë efikasitetin e burimeve, produktivitetin e burimeve dhe intensitetin e burimeve. Parimi i reduktimit promovon një zhvendosje drejt dematerializimit dhe përdorimit të burimeve të rinovueshme, lëndëve të para dytësore dhe nënprodukteve. Arritja e këtij parimi mbështetet fuqishëm nga cikle të mbyllura. Përveç kësaj, simbioza industriale është një strategji vendimtare për reduktimin. Zbatimi i parimit të reduktimit kërkon një angazhim të fortë të palëve të interesuara. Këta janë aktorë si drejtpërdrejt (d.m.th. vendimmarrësit e destinacioneve turistike dhe industrive turistike) ashtu edhe indirekt (d.m.th. palët e interesuara të destinacioneve turistike dhe industrive turistike) të përfshirë në menaxhimin e destinacionit turistik dhe në menaxhimin e industrive turistike. Pra, bashkëpunimi ndërmjet aktorëve dhe mes kryeqyteteve është një levë themelore për përbushjen e parimit të reduktimit. Në këtë këndvështrim, cilësia e rrjetit në destinacionin turistik bëhet kritike, së bashku me natyrën dhe fuqinë e lidhjeve midis palëve të interesuara.
Parimi	Rigjenero
Përkufizimi	Zbatimi i parimit të rigjenerimit ka nevojë për adoptimin e një vizioni holistik dhe sistematik në menaxhimin në mënyrë të integruar të të gjitha kapitaleve. Në të vërtetë, ky parim përfshin të gjitha kapitalet e konsideruara (d.m.th. natyrore, shoqërore, të ndërtuara, njerëzore) dhe gjen në

	<p>ekuilibrin mes tyre përmbushjen e tij. Duke parë kapitalin natyror, parimi i rigjenerimit kërkon që vendimmarrësit në nivel destinacioni turistik dhe në nivel të industrive turistike të rivendosin asetet mjedisore dhe t'i rigjenerojnë ato. Asetet mjedisore përfshijnë faktorët dhe flukset abiotike dhe asetet dhe shërbimet e ekosistemeve. Restaurimi do të thotë të kthesh diçka në një gjendje të mirë të mëparshme. Rigjenerim do të thotë të përmirësosh një vend ose sistem, veçanërisht duke e bërë atë më aktiv ose më të suksesshëm. Duke parë komunitetin lokal duke krijuar një vlerë të përbashkët dhe një vizion të përbashkët, bëhet i mundur rigjenerimi i individëve dhe shoqërisë. Prandaj, ai mbështet mirëqenien njerëzore, një zhvillim të qëndrueshëm të bazuar në njohuritë dhe besimin vendas, strukturat e qeverisjes të bazuara në komunitet dhe komplekse. Parimi i rigjenerimit u kërkon vendimmarrësve të konceptojnë sistemin e tyre socio-ekonomik si një sistem ekologjiko-socio-ekonomik.</p>
Parimi	Rimendo
Përkufizimi	<p>Parimi i rimendimit kërkon që vendimmarrësit të refuzojnë në mënyrë dramatike qasjen lineare, duke adoptuar një mënyrë të re për të menduar për proceset e menaxhimit të burimeve në kapitale. Dizajni është në qendër të kësaj mënyre të re të menduarit, së bashku me qasjen e ciklit jetësor. Zbatimi i parimit të rimendimit kërkon procese vendimmarrjeje të integruara dhe bashkëpunuese. Përmbushja e parimit të rimendimit bazohet në një ndërgjegjësim të fortë për ndikimet që vendimet përcaktojnë mbi burimet nëpër kryeqytete, në të gjitha fazat e ciklit jetësor të produkteve dhe shërbimeve. Ndërgjegjësimi për ndikime të tilla rrit marrjen e vendimeve të përgjegjshme dhe rritjen e ndjenjës së përgjegjësisë. Nevoja për të qenë të vetëdijshëm për ndikimet kërkon disponueshmërinë e informacionit dhe proceset e duhura të menaxhimit të informacionit. Teknologjitë e reja, interneti i gjërave, gjurmueshmëria, të dhënat e mëdha mund të mbështesin zbatimin e këtij parimi. Servitizimi, bashkë-krijimi, bashkë-menaxhimi, ndarja, personalizimi masiv, mund të nxisin mënyrën e re të menduarit.</p>
Parimi	Inovo
Përkufizimi	<p>Parimi i inovacionit kërkon që vendimmarrësit të jenë inovativë. Inovacioni i referohet përdorimit të një ideje ose metode të re. Këto lloj procesesh shfaqen në skema shumë të ndryshme veprimesh, si për shembull, teknologjitë, menaxhimi i organizatës, materialet, produktet, shërbimet, proceset operacionale dhe në nivel social. Në mënyrë të veçantë, inovacioni social i referohet zgjidhjeve të reja që përmbushin njëkohësisht një nevojë sociale dhe çojnë në aftësi dhe marrëdhënie të reja ose të përmirësuara dhe përdorim më të mirë të aseteve dhe burimeve. Në këtë këndvështrim, risitë sociale janë ndërkohë të mira për shoqërinë dhe rrisin aftësinë e shoqërisë për të vepruar. Përmbushja e këtij parimi mbështetet fuqishëm nga kapaciteti i ndryshimit dhe bazohet në bashkëpunimin ndërmjet palëve të interesuara dhe njerëzve. Parimi i inovacionit ndërvepron dhe mbështet të gjitha parimet e tjera të modelit.</p>
Parimi	Rivlerëso
Përkufizimi	<p>Parimi i rivlerësimit i referohet kapacitetit të vendimmarrësve për të ruajtur vlerën e burimeve dhe produkteve në cikle të ndryshme ekonomike. Ky lloj kapaciteti mund të mbështetet nga disa lloje veprimesh, si për shembull, mirëmbajtja dhe riparimi, ripërdorimi, rinovimi, riprodhimi, rimontimi, rinovimi, riciklimi, rikuperimi. Ky parim kërkon në mënyrë specifike rritjen e kapacitetit të përgjithshëm të cikleve për t'u ngritur. Upcycling i referohet ripërdorimit në mënyrë të tillë që të krijojë një produkt me cilësi ose vlerë më të lartë se origjinali. Më konkretisht, riciklimi mund t'i referohet procesit të konvertimit të lëndëve të para dytësore/nënprodukteve në materiale të reja, përbërës ose produkte me cilësi më të mirë, funksionalitet të përmirësuar dhe/ose vlerë më të lartë. Arritja e këtij parimi mbështetet nga bashkëpunimi dhe menaxhimi i integruar i burimeve nëpër kapitale.</p>

Bazuar në arsyetimin e përshkruar më sipër, të gjitha masat e parashikuara në Strategjinë e partnerit vlerësohen dhe u caktohet një pikë. Masat që përfshihen në cilindo nga tre rastet e mëposhtme vlerësohen si më poshtë:

1. Kur një masë në strategji kategorizohet nën një shtyllë e cila nuk plotëson nevojat e shtyllës siç përshkruhet në tabelën 1 më sipër, ajo transferohet dhe shënohet nën shtyllën përkatëse. Kështu, për qëllime të thjeshtësisë dhe konsistencës, një masë klasifikohet nën një shtyllë specifike nëse objektivi i saj kryesisht trajton një fushë nevoje nën atë shtyllë. Për sa i përket shtyllës horizontale, masat pritet të zhvillohen në një mënyrë ku burimet të menaxhohen kolektivisht për përfitime ndërsektoriale të sektorit të turizmit.
2. Kur e njëjta masë renditet në seksione të ndryshme të së njëjtës shtyllë, një pikë caktohet një herë nëse masa plotëson kërkesat e vetëm një lloji të masës.
3. Kur e njëjta masë renditet nën shtylla të shumta duke përfshirë shtyllën horizontale:
 - së pari caktohet një pikë nën shtyllën më të përshtatshme në përputhje me fushat e nevojave kritike të identifikuara në Tabelën 1 më lart, dhe
 - caktohet një tjetër pikë nën shtyllën horizontale nëse masa tregon qartë se për sektorin e turizmit po zbatohet një qasje holistike, duke adresuar të paktën dy shtylla të ndryshme (p.sh. menaxhim mbetjesh-habitat natyror, prodhimi i mbetjeve-ushqimore, etj.).

Për më tepër, aty ku lidhja ndërmjet objektivit të masës dhe klasifikimit të masës sipas parimit/ parimeve INCIRCLE nuk është dukshëm e qartë, sugjerohet një klasifikim i rishikuar 'parimor' sipas përcaktimeve të dhëna në Tabelën 2 më sipër. Për thjeshtësi dhe qëndrueshmëri, klasifikimi i masave sipas parimeve bëhet sipas objektivit të tyre parësor. Megjithatë, ky klasifikim ka ndikim në rezultatin total përfundimtar të Strategjisë.

Një matricë kuadër është zhvilluar për të vlerësuar secilën nga masat e Strategjisë të parashikuara në pesë shtyllat në Modelin e Përmbledhjes Sintetike të Strategjisë (**D4.1.1: Paketa e Vlerësimit: Vlerësimi i Vlerësimit të Strategjisë**), e cila zbaton arsyetimin e përshkruar më sipër. Një matricë për secilën shtyllë është prodhuar, duke ofruar për secilën masë një parim, llojin e masës, pikën dhe shpjegimin/justifikimin e derivimit të këtyre rezultateve. Pesë matricat për 5 strategjitë e ndryshme INCIRCLE jepen nga Aneksi C të Aneksin G të **D4.1.2: Mbledhja e raporteve të vlerësimit të strategjive rajonale/kombëtare**. Pikët e marra përmes këtyre matricave grupohen më pas sipas shtyllave dhe sipas parimit për të nxjerrë rezultatin përfundimtar të qarkullimit për Strategjinë.

Së fundi, janë hartuar **Rekomandime dhe Fizibiliteti afatgjatë** për strategjinë, të cilat synojnë përmirësimin e vlerës dhe efektivitetit të Strategjisë. Janë zhvilluar rekomandime për të adresuar mangësitë e identifikuara në strategji dhe për të përmirësuar qëndrueshmërinë dhe ndikimin e saj afatgjatë duke kapërcyer barrierat për suksesin afatgjatë dhe duke përfituar nga faktorët kritikë të suksesit.

4. Vlerësimi sipas Strategjive

4.1. Shqipëria

Shqipëria është një vend në Evropën Juglindore, me një sipërfaqe prej 28,748 km², kufizohet me Malin e Zi në veriperëndim, Kosovën në verilindje, Maqedoninë e Veriut në lindje dhe Greqinë në jug dhe juglindje. Ana perëndimore e vendit është një vijë bregdetare në detin Adriatik, dhe ana jugore ka një vijë bregdetare në detin Jon (Kotri, Xhelilaj, & Alite, 2021). Në vitin 2018, flukset turistike varionin nga një kulm prej 1.5 milionë vizitorësh që mbërrinin në muajt e verës korrik dhe gusht, deri në rreth 200,000 vizitorë në muaj në muajt e dimrit. Mes viteve 2012 dhe 2018, numri mesatar i vizitorëve të huaj në Shqipëri ishte mesatarisht 4.7 milionë në vit, duke u rritur me 12% në vit. Këto flukse vazhdojnë t'i shtohen popullsisë shqiptare e cila në vitin 2018 ishte pothuajse 2.9 milionë (Kotri, Xhelilaj, & Alite, 2021).

Tiparet gjeografike, kulturore dhe historike të vendosura përgjatë vijës bregdetare shqiptare, formojnë produktin kryesor turistik të ofruar nga territori, duke rezultuar që sektori i turizmit të jetë kryesisht me natyrë sezonale (Nordic Trade Association Albania, 2020). Në të vërtetë, plazhet me diell përgjatë bregut të saj ofrojnë tërheqjen kryesore për turizmin bregdetar. Zonat natyrore dhe rurale në Shqipëri janë atraksione të tjera turistike të kërkuara, të cilat ofrojnë mundësi për zhvillimin e turizmit rural, turizmit malor, ekoturizmit dhe aktiviteteve në natyrë. Turizmi i ngjarjeve dhe i biznesit, megjithëse më pak i theksuar, është një tjetër lloj produkti turistik që ekziston në Shqipëri. Turizmi detar pavarësisht potencialit të tij të fortë për zhvillim, është ende në fillimet e tij kryesisht për shkak të mungesës së infrastrukturës për të mundësuar zhvillimin e segmenteve të tregut të linjave të jahteve, lundrimit dhe lundrimit. (Kotri, Xhelilaj, & Alite, 2021).

Zhvillimi socio-ekonomik i vendit pengohet, ndër faktorët e tjerë, nga infrastruktura e dobët, duke kërkuar që të adresohen boshllëqet infrastrukturore veçanërisht në ujë, mbetje dhe transport. Megjithatë, sektori i turizmit para pandemisë COVID-19 po fitonte vrull, pasi sektori pati një rritje të ardhjeve turistike prej rreth 12% në vit gjatë periudhës 2012-2018, me një total prej 5.93 milionë vizitorë të huaj që vizituan vendin. Vendi në vitin 2018. Në të vërtetë, sektori shquhet si një nga kontribuesit kryesorë në zhvillimin e ekonomisë kombëtare me kontributin e drejtpërdrejtë dhe të tërthortë të sektorit që përbën rreth 26.2% të prodhimit të brendshëm bruto (PBB) të vendit (Kotri, Xhelilaj, & Alite, 2021).

Dokumenti i Strategjisë thekson se vija bregdetare shqiptare paraqet atraksionet kryesore turistike të kërkuara, me plazhet dhe veçoritë gjeografike në të gjithë bregdetin që përbëjnë produktin kryesor turistik që aktualisht ofron Shqipëria. Kjo krijon kërkesë të lartë për turizmin bregdetar sezonal, duke gjeneruar një kulm të ardhjeve turistike prej rreth 1.5 milionë (në 2018) mbi një popullsi prej 2.9 milionë banorësh. Sektori ka regjistruar një rritje të ardhjeve turistike prej rreth 12% në vit gjatë periudhës 2012-2018. Sektori i turizmit shquhet si një nga kontribuesit kryesorë në zhvillimin e ekonomisë kombëtare. Në të vërtetë, kur përfshihet kontributi direkt dhe indirekt i sektorit, aktiviteti në sektorin e turizmit zë rreth 26.2% të PBB-së. Për shkak të mbështetjes ekonomike të Shqipërisë në turizëm, Shqipëria u bë jashtëzakonisht e ndjeshme ndaj pandemisë COVID-19. Megjithatë, sektori pritet të rimëkëmbet deri në vitin 2024 dhe pritet të vazhdojë të rritet gradualisht me rreth 6% në vit të paktën deri në vitin 2030.

Strategjia INCIRCLE paraqet një pasqyrë të gjendjes ekonomike të vendit e cila karakterizohet nga mangësi të mëdha në zhvillimin e kapaciteteve infrastrukturore kritike, kryesisht në zonat e ujit, transportit dhe mbetjeve, duke kufizuar nga ana tjetër shtrirjen e zhvillimit ekonomik dhe social në të gjithë sektorët. Gjendja ekzistuese e lojës së secilës shtyllë INCIRCLE është përmbledhur më poshtë:

Menaxhimi i burimeve ujore: Rrjeti i shpërndarjes së ujit arrin 80% të popullsisë së Shqipërisë, pavarësisht se burimet ujore janë të bollshme dhe të disponueshme për t'u kujdesur për të gjithë popullsinë. Për sa i përket rrjetit të grumbullimit të ujërave të zeza, vetëm 53% e popullsisë është e lidhur me një impiant për trajtimin e ujërave të zeza dhe situata përkeqësohet më tej pasi kapaciteti i impianteve të ujërave të zeza kujdeset për vetëm 15% të popullsisë.

Lëvizshmëria: Shqipërisë i mungon lidhja me kontinentet e tjera për shkak të aeroporteve të kufizuara në vend dhe një hekurudhe që nuk funksionon më. Për sa i përket transportit detar, vendit i mungon infrastruktura e nevojshme për zhvillimin e tregjeve të jahteve dhe kroçerave, duke rezultuar në humbjen e mundësive të Shqipërisë për rritjen e segmenteve turistike me vlerë të lartë. Fusha e elektromobilitetit është ende e re në Shqipëri, ndaj mungon ende infrastruktura e karikimit.

Energjia: Shqipëria është e varur nga hidrocentralet për prodhimin e saj të energjisë elektrike, të cilat e ekspozojnë atë ndaj rreziqeve të ndryshimeve klimatike duke shkaktuar thatësira të zgjatura dhe rënie të rrjedhave të lumenjve. Kjo kërkon një nevojë më të madhe për të diversifikuar burimet e energjisë së Shqipërisë duke përfutur nga energjia e rinovueshme nga energjia diellore. Një tjetër shqetësim i rëndësishëm në sektorin energjetik të Shqipërisë janë humbjet e transmetimit dhe shpërndarjes elektrike, të cilat mbeten të larta në 23% të prodhimit.

Menaxhimi i mbetjeve: Menaxhimi i mbetjeve karakterizohet nga infrastruktura e mangët dhe e papërshtatshme për menaxhimin adekuat të mbetjeve, i cili bazohet kryesisht në depozitimin e mbetjeve të ngurta dhe urbane në landfille.

Shqipëria ka arritur progres, megjithëse të kufizuar, në drejtim të përafrimit të politikës dhe legjislacionit të saj me acquis të BE-së. Politika rrethore ekonomike reflektohet në strategji të shumta shqiptare të cilat përfshijnë aspekte të qarkullimit brenda kornizës së tyre. Kjo vihet re në dokumente të ndryshme politikash, duke përfshirë një Strategji Kombëtare për Zhvillimin e Qëndrueshëm të Turizmit 2019-2023 dhe strategji dhe plane të tjera afatgjata posaçërisht për sektorë të ndryshëm të ujit, energjisë, mbetjeve dhe lëvizshmërisë. Megjithatë, nevojiten ende përpjekje të rëndësishme për zbatimin dhe zbatimin, veçanërisht në menaxhimin e mbetjeve, ujin, cilësinë e ajrit dhe ndryshimet klimatike.

Pavarësisht kësaj, Shqipëria po përfiton nga mbështetja financiare e dhënë nga BERZH dhe BE, të cilat janë të dobishme për rritjen e konkurrencës së sektorit të turizmit në Shqipëri. Kjo mbështetje do të jetë e dobishme për të bashkëfinancuar infrastrukturën që mundëson turizmin, të tilla si përmirësimet e rrugëve, ujësjellësit dhe ujërave të zeza dhe përmirësimet e infrastrukturës bashkiake, si dhe për të kryer projekte restaurimi dhe zhvillimi të vendeve të trashëgimisë kulturore dhe natyrore në vend. Mbështetja po shkon gjithashtu drejt asistencës teknike dhe mundësive të trajnimit, për të ndihmuar në përmirësimin e standardeve vendase të turizmit, për të siguruar pjesëmarrjen e grave në zinxhirin e vlerave të turizmit në Shqipëri dhe ofrimin e njohurive për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme.

Nga konteksti i mësipërm mbi ecurinë e përgjithshme rrethore të Shqipërisë, mund të kuptohet se Shqipëria si destinacion turistik është i ndërgjegjshëm për rolin e ekonomisë rrethore në sektorin e turizmit si një levë për zhvillimin ekonomik dhe për restaurimin dhe rigjenerimin e mjedisit. Në të vërtetë, Shqipëria është tashmë një rrugë drejt zhvillimit të saj ekonomik rrethor. Fushat kryesore të punës të identifikuar për strategjinë INCIRCLE të Shqipërisë është zbutja e pengesave të identifikuar tashmë për zhvillimin e turizmit qarkullues. Për më tepër, ka mundësi që Shqipëria, si një destinacion turistik, të rrisë ndërgjegjësimin e popullatës dhe

bizneseve të saj për aspekte të rëndësishme të qarkullimit, të cilat janë jetike për të mbështetur një tranzicion qarkullues efektiv, dhe për rrjedhojë të merren parasysh gjatë hartimit të strategjisë.

Si rezultat i analizës së kontekstit dhe procesit të konsultimit, janë identifikuar katër objektiva të Strategjisë INCIRCLE, si më poshtë:

- i. “Tranzicioni në një sistem lëvizshmërie më të gjelbër, më të zgjuar dhe më elastik, duke zbutur efektet negative të sistemit aktual të transportit në mjedis, siguri, lëvizshmëri dhe biodiversitet,
- ii. Lehtësimi i shfrytëzimit të burimeve të rëndësishme të energjisë së rinovueshme, në veçanti hidrocentraleve, dhe burimeve të biomasës dhe biokarburanteve,,
- iii. Menaxhimi mjedisor i mbetjeve nëpërmjet parandalimit dhe minimizimit të mbetjeve dhe reduktimit të ndikimeve negative nga gjenerimi i mbetjeve duke përmirësuar sistemin e menaxhimit të mbetjeve dhe efikasitetin e përdorimit të burimeve, dhe duke reduktuar ndikimet e përgjithshme negative nga përdorimi i burimeve,
- iv. Përmirësimi i performancës së efijencës dhe cilësisë së shërbimit të ujësjellës kanalizimeve”.

Tabelat që vijojnë më poshtë janë masat INCIRCLE të propozuara në Strategjinë Shqiptare dhe të kategorizuara sipas shtyllave siç parashikohet në Përmbledhjen e Strategjisë Sintetik.

Tabela 3. Masat INCIRCLE për shtyllën e ujit për Shqipërinë
Burim: INCIRCLE D4.1.1 Përmbledhje Sintetike e Strategjisë për Shqipërinë

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Masat që adresojnë efikasitetin e përdorimit të ujit/menaxhimin e kërkesës për ujë	1	Zgjerimi i aksesit në rrjet për furnizim me ujë të sigurt dhe cilësor të popullatës
	2	Zgjerimi i aksesit të popullsisë së lidhur me sistemin e kanalizimit
	3	Harmonizimi i kuadrit ligjor kombëtar për furnizimin me ujë dhe kanalizimeve në përputhje me direktivat e BE-së për ujërat (WFD, etj.)
Çdo masë tjetër e përshtatshme	1	Rritja e përqindjes së popullsisë së lidhur me një impiant për trajtimin e ujërave të zeza duke zhvilluar Strategjinë Kombëtare të Menaxhimit të Ujërave të Zeza
	2	Planifikimi dhe financimi i projekteve prioritare, për investime në sektorin e ujësjellës kanalizimeve, në zonat turistike bregdetare.

Tabela 4. Masat INCIRCLE për shtyllën e energjisë për Shqipërinë
Burim: INCIRCLE D4.1.1 Përmbledhje Sintetike e Strategjisë për Shqipërinë

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Masat që adresojnë zhvillimin e sistemeve të energjisë së rinovueshme	1	Krijimi i një agjencie të dedikuar për energjinë e rinovueshme
	2	Zhvillimi i një akti nënligjor për ngrohjen dhe kuadri përkatës
	3	Rritja e ndërgjegjësimit të publikut për përfitimet e energjisë së rinovueshme
	4	Forcimi i mekanizmave mbështetës për vendosjen e energjisë së rinovueshme

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Masat që adresojnë optimizimin e ngrohjes dhe ftohjes në objektet turistike	1	Zhvillimi i një akti nënligjor për ngrohjen dhe kuadri përkatës

Tabela 5. Masat INCIRCLE për shtyllën e menaxhimit të mbetjeve për Shqipërinë
Burim: INCIRCLE D4.1.1 Përmbledhje Sintetike e Strategjisë për Shqipërinë

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Masat që adresojnë optimizimin e praktikave të ndarjes dhe riciklimit të mbetjeve	1	Përditësimi i Ligjit për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve në Shqipëri
	2	Hartimi i planeve vendore të kompletuara për menaxhimin e integruar të mbetjeve dhe rregulloret bashkiake nga të gjitha bashkitë dhe miratimi i tyre në këshillat bashkiakë
	3	Hartimi i një paket-plani për menaxhimin e mbetjeve dhe një programi për parandalimin e mbetjeve në mbështetje të zbatimit të Dokumentit të Politikave Strategjike për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve dhe Planit të Veprimit
	4	Organizimi i fushatave vjetore ndërgjegjësuese "Let's do It" që promovojnë sjellje të përgjegjshme ndaj mjedisit për reduktimin, ripërdorimin dhe riciklimin e mbetjeve
Masat që adresojnë rritjen e reduktimit të mbetjeve në burim	1	Përditësimi i Ligjit për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve në Shqipëri
	2	Hartimi i planeve vendore të kompletuara për menaxhimin e integruar të mbetjeve dhe rregulloret bashkiake nga të gjitha bashkitë dhe miratimi i tyre në këshillat bashkiakë
	3	Hartimi i një paket-plani për menaxhimin e mbetjeve dhe një programi për parandalimin e mbetjeve në mbështetje të zbatimit të Dokumentit të Politikave Strategjike për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve dhe Planit të Veprimit
	4	Hartimi dhe Zbatimi i Aplikimit të "Prokurimit të Gjelbër" në Shqipëri*
Çdo masë tjetër e përshatshme	1	Ngritja e një sistemi për dokumentimin, informimin dhe kryerjen e statistikave për gjenerimin, transferimin dhe trajtimin e mbetjeve në nivel kombëtar dhe lokal.

* Masa konsiderohet të caktohet më mirë nën shtyllën Horizontale duke qenë se ajo është më e gjerë në shtrirje.

Tabela 6. Masat INCIRCLE për shtyllën e lëvizshmërisë për Shqipërinë
Burim: INCIRCLE D4.1.1 Përmbledhje Sintetike e Strategjisë për Shqipërinë

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Masat që promovojnë zhvillimin e zgjidhjeve të qëndrueshme të transportit	1	Zgjerimi i shëtitoreve dhe korsive të biçikletave që lidhin qendrat turistike shqiptare dhe plazhet si dhe brenda qendrës së qyteteve dhe pikave tërheqëse
	2	Ndërtimi i kushteve të kuadrit ligjor në lidhje me instalimin e pikave private dhe publike të karikimit për automjetet elektrike
	3	Hartimi dhe zbatimi i planit për rrjetin afatgjatë të infrastrukturës së stacioneve të karikimit duke përfshirë instalimin e stacioneve të karikimit të shpejtë në rrugët kryesore në Shqipëri

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Masat që promovojnë zhvillimin e infrastrukturës të nevojshme për të mbështetur zgjidhjet e përmirësuara të transportit	4	Masat e ndërgjegjësimit të publikut për të zgjeruar njohuritë për automjetet elektrike dhe përfitimet e tyre. Propozime për stimuj kombëtarë dhe lokalë (financiare dhe jofinanciare) për të inkurajuar lëvizshmërinë rrethore që duhet të shërbejë për të nxitur përdorimin më të gjerë të automjeteve elektrike
	1	Zgjerimi i shëtitoreve dhe korsive të biçikletave që lidhin qendrat turistike shqiptare dhe plazhet si dhe brenda qendrës së qyteteve dhe pikave tërheqëse
	2	Ndërtimi i kushteve të kuadrit ligjor në lidhje me instalimin e pikave private dhe publike të karikimit për automjetet elektrike
	3	Hartimi dhe zbatimi i planit afatgjatë për rrjetin të infrastrukturës së stacioneve të karikimit duke përfshirë instalimin e stacioneve të karikimit të shpejtë në rrugët kryesore në Shqipëri

Tabela 7. Masat INCIRCLE për shtyllën horizontale për Shqipërinë
Burim: INCIRCLE D4.1.1 Përmbledhje Sintetike e Strategjisë për Shqipërinë

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Një qasje varg që lidh katër shtyllat INCIRCLE	1	Ndërtimi i kushteve të kuadrit ligjor në lidhje me instalimin e pikave private dhe publike të karikimit për automjetet elektrike
	2	Hartimi dhe zbatimi i planit afatgjatë për rrjetin të infrastrukturës së stacioneve të karikimit duke përfshirë instalimin e stacioneve të karikimit të shpejtë në rrugët kryesore në Shqipëri
	3	Krijimi i një agjencie të dedikuar për energjinë e rinovueshme
	4	Hartimi dhe Zbatimi i Aplikimit të “Prokurimit të Gjellbër” në Shqipëri
Integrimi i turizmit me zonat natyrore dhe komunitetet përreth	1	Zgjerimi i shëtitoreve dhe korsive të biçikletave që lidhin qendrat turistike shqiptare dhe plazhet si dhe brenda qendrës së qyteteve dhe pikave tërheqëse
	2	Forcimi i mekanizmave mbështetës për vendosjen e energjisë së rinovueshme
	3	Hartimi dhe Zbatimi i Aplikimit të “Prokurimit të Gjellbër” në Shqipëri
	4	Organizimi i fushatave vjetore ndërgjegjësuere "Let's do It" që promovojnë sjellje të përgjegjshme ndaj mjedisit për reduktimin, ripërdorimin dhe riciklimin e mbetjeve
	5	Planifikimi dhe financimi i projekteve prioritare, për investime në sektorin e ujësjellës kanalizimeve, në zonat turistike bregdetare.
Konsultimi dhe kontakti	1	Masat e ndërgjegjësimit të publikut për të zgjeruar njohuritë për automjetet elektrike dhe përfitimet e tyre. Propozime për stimuj kombëtarë dhe lokalë (financiare dhe jofinanciare) për të inkurajuar lëvizshmërinë rrethore që duhet të shërbejë për të nxitur përdorimin më të gjerë të automjeteve elektrike
	2	Rritja e ndërgjegjësimit të publikut për përfitimet e energjisë së rinovueshme
	3	Përditësimi i Ligjit për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve në Shqipëri

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
	4	Hartimi i një paket-plani për menaxhimin e mbetjeve dhe një programi për parandalimin e mbetjeve në mbështetje të zbatimit të Dokumentit të Politikave Strategjike për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve dhe Planit të Veprimit
	5	Hartimi dhe Zbatimi i Aplikimit të “Prokurimit të Gjellbër” në Shqipëri
Kërkimi dhe Inovacioni	1	Zgjerimi i shëtitoreve dhe korsive të biçikletave që lidhin qendrat turistike shqiptare dhe plazhet si dhe brenda qendrës së qyteteve dhe pikave tërheqëse
	2	Masat e ndërgjegjësimit të publikut për të zgjeruar njohuritë për automjetet elektrike dhe përfitimet e tyre. Propozime për stimuj kombëtarë dhe lokalë (financiare dhe jofinanciare) për të inkurajuar lëvizshmërinë rrethore që duhet të shërbejë për të nxitur përdorimin më të gjerë të automjeteve elektrike
	3	Zhvillimi i një akti nënligjor për ngrohjen dhe kuadri përkatës
	4	Forcimi i mekanizmave mbështetës për vendosjen e energjisë së rinovueshme
	5	Planifikimi dhe financimi i projekteve prioritare, për investime në sektorin e ujësjellës kanalizimeve, në zonat turistike bregdetare.
Një politikëbërje gjithëpërfshirëse	1	Zgjerimi i shëtitoreve dhe korsive të biçikletave që lidhin qendrat turistike shqiptare dhe plazhet si dhe brenda qendrës së qyteteve dhe pikave tërheqëse
	2	Zhvillimi i një akti nënligjor për ngrohjen dhe kuadri përkatës
	3	Forcimi i mekanizmave mbështetës për vendosjen e energjisë së rinovueshme
	4	Organizimi i fushatave vjetore ndërgjegjësuere "Let's do It" që promovojnë sjellje të përgjegjshme ndaj mjedisit për reduktimin, ripërdorimin dhe riciklimin e mbetjeve
	5	Planifikimi dhe financimi i projekteve prioritare, për investime në sektorin e ujësjellës kanalizimeve, në zonat turistike bregdetare.

4.1.1. Rezultatet e strategjisë - Shqipëria

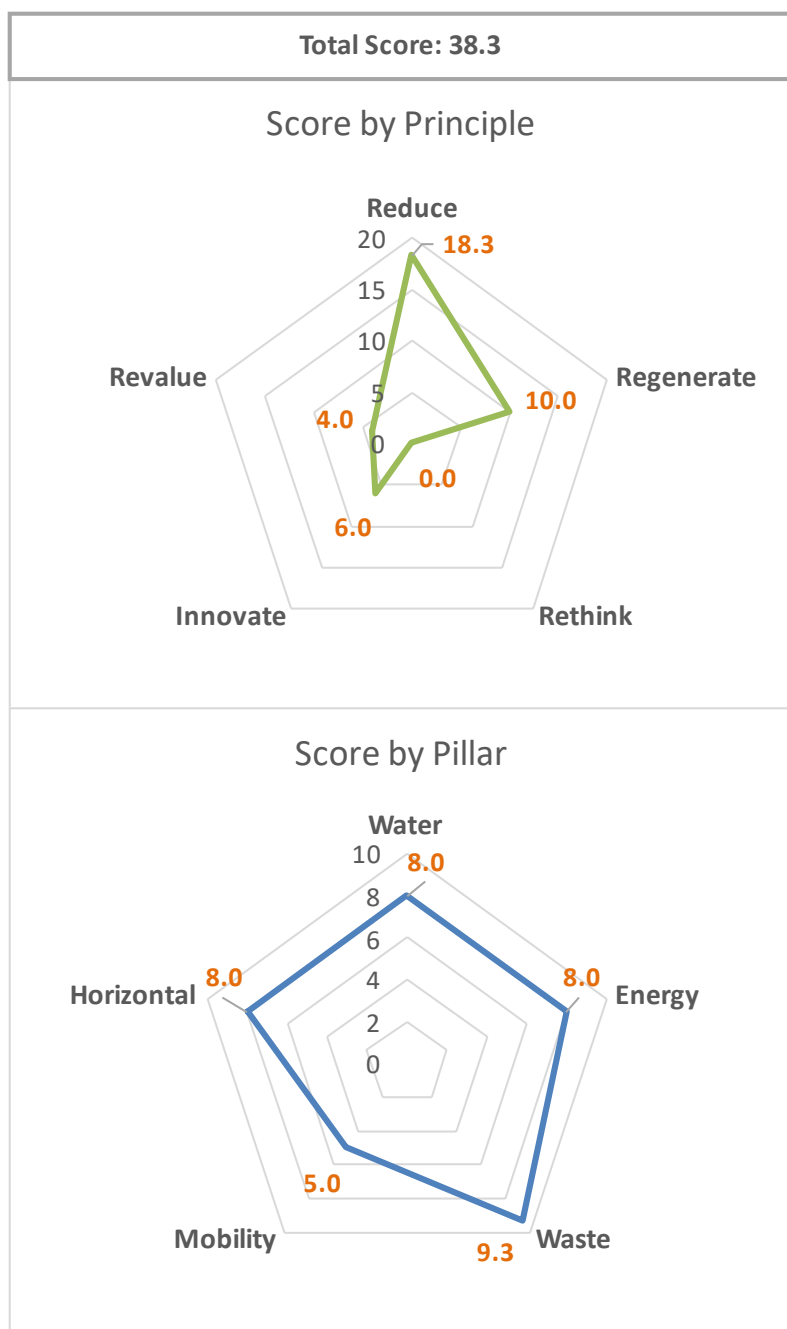
Analiza e mangësive identifikon disa çështje në Strategji, duke përfshirë se disa masa nuk ishin specifike për sektorin e turizmit, por zbatohen për të gjithë ekonominë, duke e bërë të vështirë vlerësimin e kontributit të tyre të drejtpërdrejtë në sektorin e turizmit. Gjithashtu u vu re se masat e propozuara fokusohen në një numër të kufizuar parimesh, kështu që parimet e tjera si aspekti i inovacionit nuk janë zhvilluar mirë. Angazhimi i palëve të interesuara dhe përmirësimi në proceset e qeverisjes duhet gjithashtu të theksohet.

Gjithsej 22 masat pritet t'i kushtojnë vendit një total prej 1.28 miliardë eurosh, nga të cilat një pjesë e lartë prej 97% e koston i atribuohet masave nën shtyllën e ujit për investime të mëdha infrastrukturore në lidhje me projektet prioritare.

Kështu, ndonëse vlerësohet se kjo infrastrukturë është e nevojshme për zhvillimin e përgjithshëm ekonomik dhe social, i cili do të mundësonte forcimin e sektorit të turizmit, megjithatë është shumë e nevojshme që strategjitë dhe planet që propozohen për të gjithë ekonominë të reflektohen në planet dhe veprimet e hartuara posaçërisht për sektorin e turizmit. Kjo do të siguronte që zhvillimi i sektorit dhe përdorimi i burimeve për aktivitetet e tij të planifikohen dhe menaxhohen në mënyrë adekuate për të përmbushur kërkesat e një ekonomie qarkulluese.

Duke u fokusuar në masat e propozuara në Strategjinë Shqiptare, siç paraqitet në Figurën 2, rezultati i qarkullimit është llogaritur në **38.3** nga pikë maksimale të mundshme prej **120 (32%)**, duke e kategorizuar Strategjinë si **“Shumë e interesuar”**, sipas klasifikimit të SSSA (Sant' Anna School of Advanced Studies, 2020b). Strategjia është më e forta në masat që lidhen me parimet e reduktimit dhe rigjenerimit, por më e dobëta në rishikimin, rivlerësimin dhe rinovimin e parimeve. Strategjia fiton një pikë nën çdo shtyllë, me rezultatet që shpërndahen relativisht në mënyrë të barabartë në të pesë shtyllat. Rezultati më i lartë është regjistruar për shtyllën e mbetjeve me 9.3, ndërsa shtyllat e tjera fitojnë një pikë midis 5 dhe 8.

Figura 2. Rezultati i ekonomise qarkulluese të Strategjisë për Shqipërinë
 Burim: Vlerësimet e autorit, bazuar në informacionin e dhënë në Strategjinë INCIRCLE

4.2. Ishujt Balearik

Ishujt Balearik përbëhen nga një arkipelag në brigjet e Spanjës i përbërë nga katër ishuj kryesorë, përkatësisht Mallorca, Ibiza, Menorca dhe Formentera, së bashku me një popullsi prej 1.22 milion. Në vitin 2019, një total prej 16.45 milionë turistësh vizituan ishujt, duke gjeneruar një vlerë të shtuar bruto (GVA) ekuivalente me pothuajse 49% të PBB-së totale të rajonit. Për më tepër, për dhjetë vitet e fundit, rajoni i Ishujve Balearik është renditur i shtati në Spanjë për sa i përket PBB-së për frymë (AETIB & Planeting, 2021).

Në funksion të varësisë së ekonomisë nga sektori i turizmit, aspekti i sezonalitetit përbën një kërcënim të madh për ishujt. Sektori i turizmit po përballlet me sfida të mëdha socio-ekonomike dhe mjedisore që vijnë nga fluksi i lartë i përqendruar i turistëve që mund të përkeqësohen më tej nëse numri i turistëve dhe banorëve vazhdon të rritet. Modelet e larta të konsumit të gjeneruara nga sektori i turizmit që rezultojnë nga mungesa e planifikimit adekuat po shkaktojnë stres të shtuar në burimet natyrore tashmë të kufizuara dhe përkeqësim të mëtejshëm mjedisor (AETIB & Planeting, 2021).

Strategjia INCIRCLE për Ishujt Balearik vëren se në vitin 2019, gjithsej 16.45 milionë turistë vizituan Ishujt. Aktiviteti i rëndësishëm në sektorin e turizmit kontribuon fuqishëm në zhvillimin e përgjithshëm social dhe ekonomik të rajonit, i tillë që industria e turizmit vërehet se ka kontribuar në 48.8% të PBB-së totale të rajonit në vitin 2019. Sektori punëson rreth 150,000 persona, që përbën 23% e punësimit total në ishuj. Kërcënimi i shkaktuar nga pandemia Covid-19, çoi në një humbje prej 27% të PBB-së për vitin 2020. Megjithatë, sondazhet e fundit tregojnë se aktiviteti i turizmit pritet të rikuperohet në nivelet para pandemisë midis 2022 dhe 2024.

Gjendja ekzistuese e secilës shtyllë INCIRCLE është përmbledhur më poshtë: deterioration.

Uji: Prodhimi i ujit varet gjerësisht nga përdorimi i ujërave nëntokësore. Pavarësisht burimeve të kufizuara natyrore ujore, rrjeti ujqor funksionon shumë nën nivelin optimal me humbje të ujit të vlerësuara në rreth 26% të prodhimit total të ujit. Konsumi i ujit është shumë i theksuar në akomodimet turistike dhe në fusha golfi. Ujërat e zeza të trajtuara përdoren për ujitje, por përdorimi i tyre nuk është mjaftueshëm i gjerë.

Mbetjet: Ishujt Balearik janë rajoni më i populluar në Spanjë. Gjatë stinës së verës prodhimi i fundit dyfishohet në krahasim me muajt e dimrit. Riciklimi i mbyllur është ende i ulët, pasi pjesa më e madhe e historisë është devijuar në impiantet e djegies.

Energjia: Lëndët djegëse fosile janë aktualisht burimet dominuese të energjisë në Ishujt Balearik, pasi përqindja e energjisë së prodhuar nga burimet e rinovueshme qëndroi në rreth 5% në 2019, duke nënvizuar nevojën për përmirësime shtesë në vitet në vijim.

Lëvizshmëria: Sektori karakterizohet nga kompania e lartë e makinave të marra me qira nga turistët, çfarë përkeqëson dëmin e lartë të banorëve nga makinat private. Kjo situatë çon në kosto të jashtme të ndryshme nga mbipopullimi dhe ndotja e rrezikut, rreziku i shkaktuar nga aksidentet, konsumi i lartë i suksesit dhe emetimit të ndotës, ndër të tjera.

Ishujt Balearik kanë miratuar së fundmi disa ligje, plane sektoriale dhe strategji që mbulojnë ekonominë rrethore, turizmin e qëndrueshëm dhe katër shtyllat INCIRCLE me objektivin për të përparuar drejt qëndrueshmërisë dhe një ekonomie rrethore. Kjo reflektohet në Strategjinë e Ekonomisë Rrethore Spanjolle, e cila përcakton një sërë objektivash për të vendosur Spanjën në përputhje me Marrëveshjen e Gjelbër Evropiane dhe Axhendën 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm, dhe Ligjin e Turizmit të Ishujve Balearik, së bashku me Planin e ri Gjithpërfshirës të Turizmit 2015-2025. të cilat synojnë zbatimin dhe zhvillimin e turizmit të përgjegjshëm.

Strategjitë e tjera që lidhen me katër shtyllat përfshijnë Ligjin për Tranzicionin e Energjisë dhe Ndryshimet Klimatike dhe Strategjinë e Ndryshimeve Klimatike 2013-2020, Ligjin e Mbetjeve, Planin Hidrologjik 2015-2021, Ligjin e Lëvizshmërisë 10/2019 dhe Masterplanin Sektorial për Lëvizshmërinë.

Siç tregohet përmes analizës së kontekstit, Ishujt Balearik kanë miratuar së fundmi disa ligje, plane sektoriale dhe strategji që mbulojnë katër shtyllat INCIRCLE me objektivin për të përparuar drejt qëndrueshmërisë dhe një ekonomie rrethore. Pavarësisht kësaj, sektori i turizmit po përballlet me sfida të mëdha socio-ekonomike dhe mjedisore që mund të përkeqësohen më tej nëse numri i turistëve dhe banorëve vazhdon të rritet, duke pasur burime të kufizuara tashmë nën stres. Është e qartë se nevojiten masa të mëtejshme për të ecur drejt qëndrueshmërisë dhe qarkullimit. Palët e interesuara të turizmit duhet të luajnë një rol kyç drejt qarkullimit duke përfitur nga krijimi i përbashkët rrethor i vlerës brenda zinxhirëve përkatës të vlerës.

Strategjia identifikon vizionin që përcakton qëllimet afatgjata të Ishujve Balearik si "Bëni Ishujt Balearik një destinacion turistik rrethor që ofron përvojën më të mirë të mundshme turistike duke përmirësuar cilësinë e jetës së Balearikëve". Përveç kësaj, një vizion për secilën nga katër shtyllat INCIRCLE identifikohet si më poshtë:

- **Uji:** Realizo qarkullimin e ujit duke siguruar cilësinë dhe furnizimin me ujë, duke mbrojtur burimet e ujit dhe mjedisin,
- **Mbetjet:** Zbatoni një strategji rrethore të mbetjeve për të mbyllur qarkun përmes parandalimit të mbetjeve, shkarkimit zero dhe ripërdorimit dhe riciklimit 100%,
- **Lëvizshmëria:** Arritja e një transporti të aksesueshëm, të përballueshëm, zero emetimesh dhe transporti rrethor për të gjithë banorët dhe vizitorët,
- **Energjia:** Ndërtoni ishuj Balearik 100% të rinovueshëm dhe neutral ndaj karbonit.

Tabelat që vijojnë më poshtë janë masat INCIRCLE të propozuara në Strategjinë për Ishujt Balearik dhe të kategorizuara sipas shtyllave siç parashikohet në Përmbledhjen e Strategjisë Sintetike.

Tabela 8. Masat INCIRCLE për shtyllën e ujit për Ishujt Balearikë

Burim: INCIRCLE D4.1.1 Përmbledhje Sintetike e Strategjisë për Ishujt Balearikë

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Masat që adresojnë efikasitetin e përdorimit të ujit/menaxhimin e kërkesës për ujë	1	Hartimi i një "Plani të Menaxhimit Qarkullues të Ujit" bazuar në kërkesën e pritshme dhe ofertën e disponueshme për Ishujt Balearikë
	2	Përmirësimi-riparimi i rrjeteve të shpërndarjes së ujërave të ëmbla në IB deri në 2030
	3	Zhvillimi dhe zbatimi i politikës dhe kornizës ligjore që inkurajon kursimin e ujit dhe menaxhimin qarkullues të ujit, veçanërisht në komuna
	4	Hartimi dhe zbatimi i një "fushate ndërgjegjësuere për kursimin e ujit dhe menaxhimin qarkullues të ujit" midis palëve kryesore të interesuara

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Masat që adresojnë ripërdorimin e ujit dhe sistemet e tjera alternative të prodhimit të ujit	1	Përmirësimi-riparimi i impianteve dhe infrastrukturës së trajtimit të ujërave të zeza (ujërat e zeza dhe uji i rigjeneruar) për përdorimin e ujit të rigjeneruar
	2	Përdorimi i ujërave të shiut dhe ujit gri në shtëpi të reja, ekzistuese, ndërtesa publike dhe private, etj deri në vitin 2030

Tabela 9. Masat INCIRCLE për shtyllën e energjisë për Ishujt Balearikë

Burim: INCIRCLE D4.1.1 Përmbledhje Sintetike e Strategjisë për Ishujt Balearikë

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Masat që adresojnë optimizimin e efikasitetit të përdorimit të energjisë	1	Përmirësimi i kursimit dhe efikasitetit të energjisë në ndërtesat ekzistuese
Masat që adresojnë zhvillimin e sistemeve të energjisë së rinovueshme	1	Reduktimi i emetimeve të gazeve serrë (GHG) në sektorin e transportit**
	2	Zbatimi progresiv i BRE-ve në të gjitha ndërtesat dhe objektet, publike dhe private të energjisë së rinovueshme

* Kjo masë konsiderohet të caktohet më mirë për mobilitetin sesa për sektorin e energjisë, duke pasur parasysh se reduktimi i emetimeve është nxitur nga sektori i transportit.

Tabela 10. Masat INCIRCLE për shtyllën e menaxhimit të mbetjeve për Ishujt Balearikë

Burim: INCIRCLE D4.1.1 Përmbledhje Sintetike e Strategjisë për Ishujt Balearikë

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Masat që adresojnë optimizimin e praktikave të ndarjes dhe riciklimit të mbetjeve	1	Rritja e të paktën deri në 50% të peshës dhe për çdo fraksion përgatitjen për ripërdorim dhe riciklimin e përbashkët të materialeve si letra, metalet, qelqi, plastika dhe mbetjet biologjike nga mbetjet shtëpiake dhe tregtare, deri në vitin 2021. Kjo përqindje do të duhet të jetë 65% deri në vitin 2030.
	2	Ricikloni (rikuperimin e materialit) të paktën 75% të mbetjeve të paketimit joindustrial deri në vitin 2030
	3	Ripërdorimi i kontejnerëve të pijeve në sektorin HORECA (Hotele, restorante, kafene, katering) të ujit të paketuar, kontejnerëve të birrës dhe pijeve freskuese, deri në vitin 2030
Measures addressing the increased reduction of waste at source	1	Ulja e gjenerimit të mbetjeve me 10% para 2021 dhe 20% para 2030 krahasuar me 2010
	2	Reduktoni mbetjet ushqimore deri në 50% deri në vitin 2030 (krahasuar me 2020)

Tabela 11. Masat INCIRCLE për shtyllën e lëvizshmërisë për Ishujt Balearikë

Burim: INCIRCLE D4.1.1 Përmbledhje Sintetike e Strategjisë për Ishujt Balearikë

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Masat që promovojnë zhvillimin e zgjidhjeve të qëndrueshme të transportit	1	Rritni lëvizshmërinë e ecjes nga 33 në 42%
	2	Rritja e lëvizshmërisë së çiklizmit nga 2 në 9%
	3	Zhvillimi dhe aplikimi i planeve të lëvizshmërisë në zonat turistike
	4	Rregullimi i lëvizshmërisë së makinave me qira
	5	Zhvillimi i “Planeve të Shërbimit Bregdetar”
Masat që promovojnë zhvillimin e infrastrukturës të nevojshme për të mbështetur zgjidhjet e përmirësuara të transportit	1	Ndërtimi i linjës së tramvajit “Bay of Palma” në Majorka

Tabela 12. Masat INCIRCLE për shtyllën horizontale për Ishujt Balearikë

Burim: INCIRCLE D4.1.1 Përmbledhje Sintetike e Strategjisë për Ishujt Balearikë

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Hulumtimi dhe Inovacioni	1	Promovoni qasjen e Vlerësimit të Kapacitetit Mbajtës Turistik (TCCA) si një analizë e detyrueshme për planifikimin rajonal të turizmit
Një politikëbërje gjithëpërfshirëse	1	Hartimi i një “Ligji të Ekonomisë rrethore” duke përfshirë rishikimin e legjislacionit aktual të turizmit për të lehtësuar integrimin e parimeve dhe masave të ekonomisë rrethore në sektorin e turizmit
	2	Miratimi i kriterëve të njohura të qëndrueshme dhe/ose rrethore për planifikimin e ngjarjeve publike

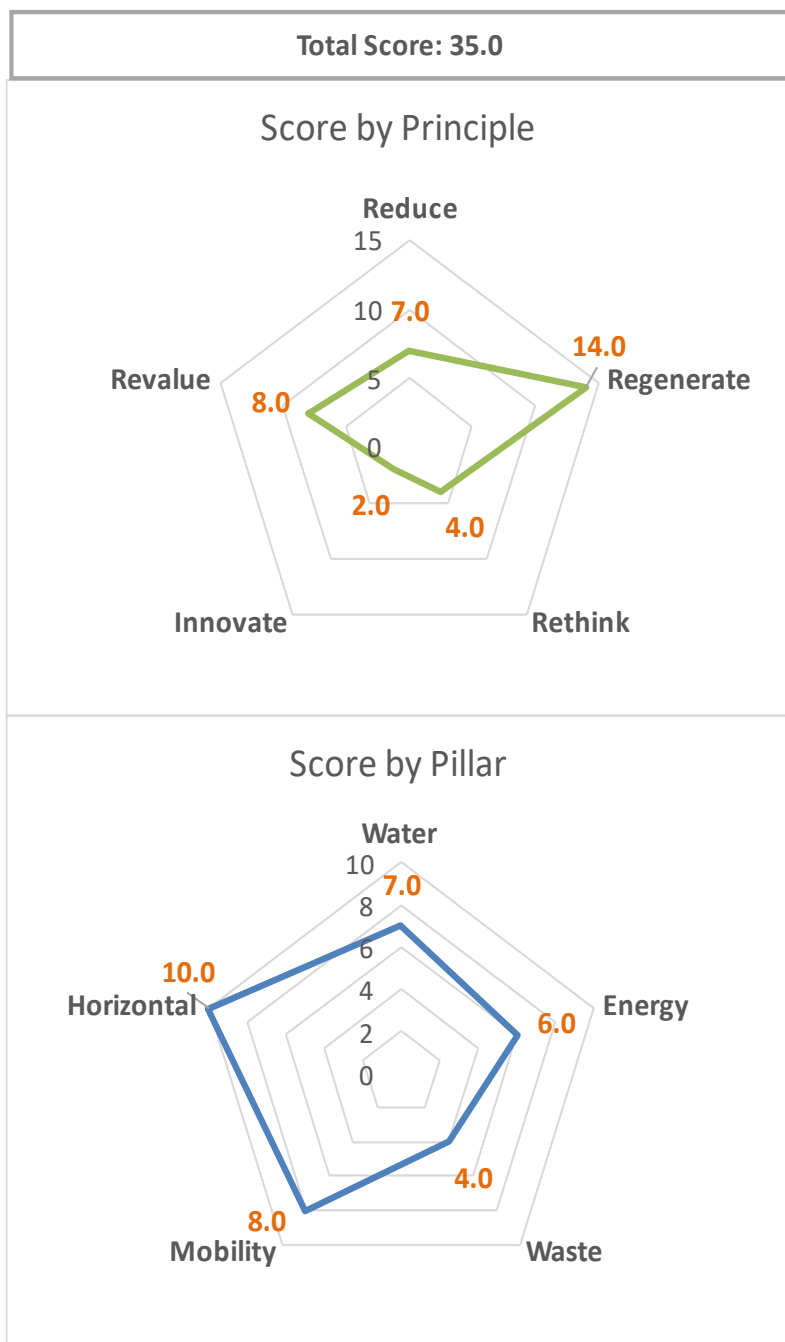
4.2.1. Rezultatet e strategjisë - Ishujt Balearik

Nëpërmjet analizës së boshllëqeve, hendeuku kryesor i identifikuar për Ishujt Balearik lidhet me paraqitjen e vetë masave. Masat raportohen në formën e një objekti, por veprimet që duhet të ndërmerren për arritjen e tyre nuk janë të specifikuar. Gjithashtu, ka raste kur numri i kufizuar i masave nënkupton që përhapja e zgjidhjeve në dimensione të ndryshme të pesë shtyllave nuk është eksploruar. Kjo është veçanërisht e rëndësishme kur merret parasysh se numri i turistëve dhe banorëve pritet të vazhdojë të rritet, gjë që nënkupton se kërkohen më shumë masa për të siguruar qëndrueshmëri dhe qarkullim.

23 masat e propozuara në Strategjinë Balearik pritet të kushtojnë një total prej 341.93 milionë euro, nga të cilat shumica e këtyre kostove, që arrijnë në 300 milionë euro, janë për masat nën shtyllën e lëvizshmërisë për ndërtimin e një linje tramvaji.

Rezultati i qarkullimit për Strategjinë Balearik është llogaritur në **35 nga një pikë maksimale e mundshme prej 120 (29%), duke e kategorizuar Strategjinë si "Shumë e shqetësuar", sipas klasifikimit SSSA (Sant' Anna School of Advanced Studies, 2020b)**. siç tregohet në figurën 3. Për sa i përket pikëve të fituara sipas secilit parim, pikët më të larta janë regjistruar sipas parimeve Rigjenero dhe Rivlerëso, megjithatë, strategjia është e dobët për sa i përket parimit Innovo. Strategjia fiton një pikë nën çdo shtyllë, me rezultatet që shpërndahen relativisht në mënyrë të barabartë në pesë shtylla të ndryshme. Shtyllat e ujit, horizontale dhe lëvizshmërisë fitojnë pikët më të larta, ndërsa pikët më të ulëta janë regjistruar për shtyllën e mbetjeve.

Figure 3. Rezultati i qarkullimit të Strategjisë për Ishujt Balearikë
 Burimi: Vlerësimet e autorit, bazuar në informacionin e dhënë në Strategjinë INCIRCLE

4.3. Kreta

E vendosur në Mesdheun lindor, me 1000 km vijë bregdetare dhe 300 ditë me diell çdo vit, Kreta është ishulli grek më i vizituar. Në vitin 2019, nga pothuajse 4.5 milionë ardhjet e vizitorëve të huaj, 84% mbërritën midis majit dhe shtatorit, duke nënvizuar presionet e shtuara me të cilat përballet ishulli gjatë muajve të verës. Ky presion bie mbi infrastrukturën e nevojshme veçanërisht në lidhje me sektorët e energjisë, lëvizshmërisë, mbetjeve dhe ujit. Nga pikëpamja mjedisore, gjatë muajve të nxehtë dhe të thatë, turizmi është shumë i varur nga burimet ujore, duke çuar ndoshta në shterimin e tij në vitet e ardhshme nëse nuk zbatohet menaxhimi i duhur.

Ndërsa turizmi në Kretë është bërë një sektor kryesor ekonomik, turizmi fajësohet si një nga fajtorët e problemeve serioze mjedisore dhe socio-ekonomike të kohëve të fundit që kërcënojnë qëndrueshmërinë e ishullit. Shumica e zonave turistike janë të lidhura me një përqendrim të lartë të aktivitetit turistik, ngopjes dhe mbizhvillimit, gjë që rezulton në eksternalitete të ndryshme duke përfshirë zhurmën dhe ndotjen e ajrit, bllokimin e trafikut, uljen e sigurisë rrugore, ndërtimet e pakontrolluara, ndotjen detare, problemet estetike dhe degradimin e mjedisit. Këto ndikime janë kryesisht të dukshme dhe të përqendruara në zonat bregdetare dhe tentojnë të zbuten me largësinë nga bregu, duke reflektuar shpërndarjen hapësinore turistike brenda Kretës. Strategjisë i mungon informacioni për gjendjen ekzistuese të secilës shtyllë INCIRCLE dhe nuk mund të merret një pasqyrë e qartë e situatës aktuale në lidhje me ujin, ujërat e zeza, energjinë dhe transportin, për shkak të disponueshmërisë së kufizuar të të dhënave (për informacion shtesë, ju lutemi referojuni Kapitullit 5.2.3 në D4.1.2: Mbledhja e raporteve të vlerësimit të strategjive rajonale/kombëtare).

Për shtyllën e mbetjeve, Strategjia vë në dukje se në vitin 2019, MSW-të e mbledhura veçmas në Kretë arritën në 23.6% të totalit të mbetjeve komunale, dhe rreth 27% e MSW-ve të prodhuara në Kretë u përgatitën për ripërdorim ose riciklim materiale, ndërsa asnjë nuk u trajtua për energji. rikuperimi. Nuk tregohet se si menaxhohen mbetjet e mbetura, nëse ato deponohen, digjen apo ndryshe. Megjithatë, vihet re gjithashtu se menaxhimi i MSW-ve në Greqi ende bazohet kryesisht në asgjësimin e landfillit, me një shkallë të deponimit që qëndron në 80%.

Strategjia identifikon një sërë veprimesh që kryhen në mënyrë të pavarur nga njëri-tjetri në pesë shtyllat INCIRCLE, duke përfshirë një program evropian "WINPOL" për të zhvilluar gjashtë plane veprimi për përmirësimin e politikave të mbetjeve dhe rinovimin e një impianti mekanik riciklimi dhe kompostimi. Veprime të tjera në sektorin e lëvizshmërisë, tregojnë se një numër i kufizuar automjeteve elektrike disponohen në Kretë, duke përfshirë 300 biçikleta elektrike dhe dy autobusë. Në sektorin e energjisë, kohët e fundit janë ndërmarrë veprime për të ulur konsumin e energjisë në një numër të kufizuar ndërtesash publike. Për sa i përket sektorit të ujit, po hartohen programe për monitorimin dhe mbledhjen e të dhënave për konsumin e ujit në sektorin e bujqësisë.

Dokumentet e politikave të referuara në Strategjinë INCIRCLE i referohen Greqisë në tërësi, por asnjë nuk lidhet në mënyrë specifike me Kretën. Megjithatë, duhet theksuar se në vitin 2018 Greqia u miratua nga një Plan Veprimi Kombëtar për Ekonominë Rrethore, me synimin për ta vendosur vendin në një rrugë drejt adoptimit afatgjatë të parimeve rrethore. Kjo kontribuon në strategjinë ekonomike të Greqisë në synimin e saj kryesor për të "gjelbëruar" ekonominë përmes krijimit të vendeve të punës veçanërisht për gratë dhe të rinjtë, rritje të barabartë dhe gjithëpërfshirëse që bazohet në burime efikase, promovim të SME-ve, inovacionit dhe investimeve në teknologjitë e reja dhe forcimit të potencialin social-ekonomik. Për më tepër, dokumentet kryesore të politikave strategjike janë duke u rishikuar.

- Strategjia Kretan INCIRCLE po trajton nevojën parësore të identifikuar në analizën e kontekstit që është mungesa e ndërgjegjësimit dhe kërkimit që po ndërmerret në lidhje me ekonominë rrethore. Kështu, Strategjia synon të rrisë ndërgjegjësimin, të informojë dhe të angazhojë palët e interesuara në rrugën drejt ekonomisë rrethore, të promovojë praktika të qëndrueshme dhe të kontribuojë në zbatimin e projektit. Kjo reflektohet në pesë masat kryesore të propozuara në lidhje me:
- Ndërtimi i urave me projektet përkatëse, për të përshpejtuar kapitalizimin e njohurive të grumbulluara përmes projekteve të qëndrueshme,
- Inkurajimi i sinergjive të qëndrueshme midis aktorëve lokalë, duke krijuar një bazë të dhënash të aktorëve përkatës për të përmirësuar bashkëpunimin midis aktorëve të industrisë së turizmit,
- Përhapja e gjerë e objektivave dhe rezultateve të projektit për të krijuar ndërgjegjësimit dhe për të tërhequr interesin dhe përfshirjen e një game të gjerë shoqatash turistike, me objektivin përfundimtar për të rritur dobinë e rezultateve të projektit,
- Krijimi i një aplikacioni të Ekonomisë Rrethore të Rajonit të Kretës për vizitorët dhe aktorët kryesorë të sektorit turistik për të ofruar në mënyrë efektive një platformë mbështetëse,
- Zbatimi i udhëtimeve në terren dhe punëtorive për palët kryesore të interesuara në industrinë e turizmit, për të ofruar përvojë të dorës së parë të veprimeve rrethore që tashmë po aplikohen në hotele,

Përmirësimi i menaxhimit të destinacionit duke e quajtur Kretën si një destinacion të qëndrueshëm duke investuar në përvojën e klientit dhe duke nxitur ndryshime në politika, praktika biznesi dhe sjellje konsumatore në turizem.

Nga analiza e kontekstit, vihet re se sektori i turizmit në Kretë është kthyer në një sektor ekonomik kryesor dhe promovimi i tij shfaqet dukshëm në planet e fundit zyrtare të zhvillimit të Kretës, qëllimi kryesor i të cilave është arritja e zhvillimit të qëndrueshëm. Në të njëjtën kohë, turizmi fajësohet si një nga faktorët e problemeve serioze mjedisore dhe socio-ekonomike të kohëve të fundit që kërcënojnë qëndrueshmërinë e ishullit. Në funksion të këtij skenari, përmes konsultimeve me palët e interesuara, vizioni kryesor për strategjinë INCIRCLE të Kretës u identifikua si "Formimi i një jetese të qëndrueshme nëpërmjet ekonomisë rrethore për vizitorët dhe mjedisi i punës për vendasit e punësuar në turizëm". Objektivi përfundimtar i projektit është të lejojë njohjen e gjerë të projektit dhe rezultateve të tij, në thelb për të rritur ndërgjegjësimin, informimin, angazhimin, promovimin dhe kontributin në zbatimin e projektit.

Në vijim të procesit të vizionimit strategjik, zgjedhjen e masave, së bashku me disa rezultate për të gjurmuar performancën e tyre në nivelet e objektivave dhe kapaciteteve të tyre për të zbatuar ndryshimet që strategjia kërkon të sjellë. Plani kohor i dyfishtë të strategjisë dhe planit të financimit janë hartuar në Strategji, së bashku me organet e mbrojtjes për veprimet e masave të monitorimit të raporteve të rezultateve. Plani i financimit ofron një rishikim të gjerë të burimeve të financimit si Fondi i Tranzimit të Drejtave dhe Programeve të tjera financiare kombëtare dhe rajonale.

Tabelat që vijojnë më poshtë janë masat INCIRCLE të propozuara në Strategjinë e Kretës dhe të kategorizuara sipas shtyllave siç parashikohet në Përmbledhjen e Strategjisë Sintetike.

Tabela 13. Masat INCIRCLE për shtyllën e ujit për Kretën

Burimi: INCIRCLE D4.1.1 Përmbledhje e Strategjisë Sintetike për Kretën

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Masat që adresojnë efikasitetin e përdorimit të ujit/menaxhimin e kërkesës për ujë	1	Të diversifikojë furnizimin me ujë në sektorin turistik
	2	Sistemet e kursimit të ujit në akomodim, objekte të veçanta turistike dhe zona turistike (riciklim-ripërdorim)
	3	Metodat dhe instalimet për të siguruar mjaftueshmërinë e ujit (diga sipërfaqësore - shkripëzimi)
	4	Menaxhimi i integruar i burimeve ujore në nivel lokal rajonal

Tabela 14. Masat INCIRCLE për shtyllën e energjisë për Kreta

Burimi: INCIRCLE D4.1.1 Përmbledhje e Strategjisë Sintetike për Kretën

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Masat që adresojnë optimizimin e efikasitetit të përdorimit të energjisë	1	Sistemet e kursimit të energjisë (veçanërisht gjatë periudhave të pikut) në zonat turistike
	2	Specifikimet për objektet e reja (ndërtesa bioklimatike, materiale dhe ndërtim teknik)
	3	Burimet e rinovueshme të energjisë (dielli, gjeotermale, etj.)

Tabela 15. Masat INCIRCLE për shtyllën e menaxhimit të mbetjeve për Kreta

Burimi: INCIRCLE D4.1.1 Përmbledhje e Strategjisë Sintetike për Kretën

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Masat që adresojnë reduktimin në rritje të mbetjeve në burim	1	Përvoja e drejtpërdrejtë përmes praktikave më të mira *
	2	Numri i organeve që bashkëpunojnë në EQ*
	3	Numri i dysheve (hotel-hotel, hotel-transport, restorant-agjenci udhëtimi etj.)*
	4	Numri i shoqatave turistike që marrin pjesë (sa herë anëtarët e tyre) Numri i seminareve të zhvilluara (2) Sasia e materialit të prodhuar (elektronike dhe/ose të shtypura)*
	5	Aplikacioni po funksionon *
	6	Politikat/çertifikatat për Kretën si destinacion turistik i qëndrueshëm *

* Të gjitha masat e mësipërme janë në lidhje me qarkullimin e sektorit të turizmit; pra janë të natyrës horizontale.

Asnjë masë nuk është propozuar në mënyrë specifike në lidhje me katër shtyllat kryesore INCIRCLE.

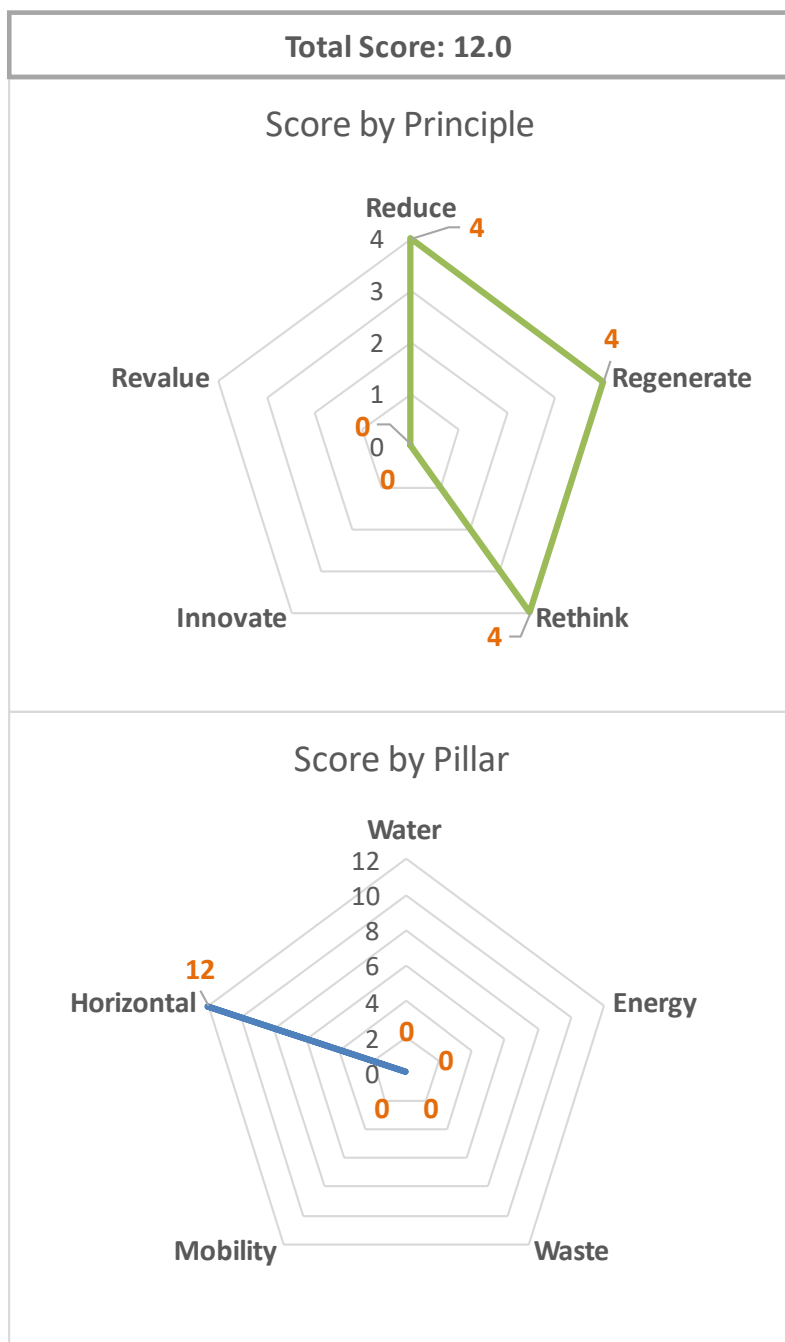
4.3.1. Rezultatet e strategjisë – Kretë

Për sa i përket **analizës së mangësive** të kryera për Kretën, duket se nuk ka ende strategji të përcaktuara për Kretën. Prandaj, një strategji e veçantë për të përcaktuar rëndësinë dhe vizionin e industrisë së turizmit të Kretës është e rëndësishme. Nëse, nuk janë masa të lidhura me disa shtylla, që kanë të bëjnë me energjinë dhe energjinë, dhe ato të mbesin në shtyllën e tyre të dimensionit horizontal. Një strategji e tillë duhet të jetë e fortë në sasinë e duhur dhe në përfshirjen e palëve të interesuara. Mungesa e të dhënave të sakta në lidhje me pesë shtyllat e përmendura në strategjinë është një adresë që duhet të adresohet për të gjetur metodologjinë dhe është masave të forta për të arritur në.

Për shkak të numrit të kufizuar të masave të propozuara në Strategjinë e Kretës, kostoja e zbatimit të masës arrin në një total prej 35,000 €, që i referohet masave të propozuara vetëm për shtyllën horizontale.

Rezultati i qarkullimit për Strategjinë e Kretës llogaritet në **12 nga një pikë maksimale e mundshme prej 120 (10%), duke e kategorizuar Strategjinë si "Fillimi i shqetësuar", sipas klasifikimit SSSA (Sant' Anna School of Advanced Studies, 2020b)**, siç paraqitet në Figurën 4. Për sa i përket pikëve të fituara sipas secilit parim, Strategjia Kretane regjistron pikë të barabarta prej 4 për parimet Redukto, Rigjenero dhe Rimendo secilin. Strategjia nuk fiton pikë për parimet Innovo dhe Rivaluo. Për sa i përket pikëve sipas shtyllës, Strategjia fiton një pikë vetëm nën shtyllën horizontale, duke reflektuar dobësitë e Strategjisë, e cila duhet të forcohet me masa shpesh nën secilën shtyllë për të siguruar që Strategjia të zbatohet me të vërtetë një qasje rrethore në të gjitha shtyllat.

Figura 4. Rezultati i qarkullimit të Strategjisë për Kretën
 Burim: Vlerësimet e autorit, bazuar në informacionin e dhënë në Strategjinë INCIRCLE

4.4. Qipro

Qipro është një ishull mesdhetar i vendosur në Detin Mesdhe lindor. Është ishulli i tretë më i madh dhe i tretë më i populluar në Mesdhe, me një popullsi prej gati 900,000 banorësh. Në vitin 2019, mbërritjet turistësh arritën kulmin në 3.9 milionë, me 39% më shumë se niveli i vitit 2014. Një peshë prej 78% e këtij aktiviteti është regjistruar në periudhën maj-tetor, ku ky sezonalitet në sektor shoqërohet me mbishfrytëzimin e infrastrukturës ekzistuese, presione të shtuara në burimet e pakta ujore dhe energjitike, rritje të mprehtë të prodhimit të mbetjeve dhe degradim mjedisor, ndërkohë që ardhjet e ulëta të turistëve gjatë muajve të dimrit ndikojnë negativisht në përfitimin e biznesit dhe stabilitetin e punësimit (Balamou, Kosma, & Constantinou, 2021).

Produkti i turizmit qipriot është aktualisht i përqendruar kryesisht rreth plazheve me rërë dhe ujërave të pastra, kushteve klimatike mesdhetare dhe kuzhinës, akomodimit dhe shërbimeve me cilësi të lartë dhe sigurisë së ishullit, me këtë kryesisht të rinjtë dhe familjet (Balamou, Kosma, & Constantinou, 2021).

Aktiviteti i turizmit në Qipro është një kontribuues i rëndësishëm në ekonominë e shtetit ishull, duke gjeneruar drejtpërdrejt një pjesë të vlerësuar prej 16% të PBB-së kombëtare, e cila rritet në një pjesë prej 28% kur shtohet kontributi indirekt dhe i nxitur. Ndërsa sektori pritet të vazhdojë të rritet në periudhën e ardhshme 10-vjeçare, përfitime të rëndësishme ekonomike mund të materializohen, megjithatë, rritja e ardhjeve të turistëve pritet të vazhdojë të ndikojë në rrugën e qëndrueshmërisë së vendit, duke kërkuar një menaxhim efektiv të Burimet e pakta të ishullit dhe çështjet mjedisore (Balamou, Kosma, & Constantinou, 2021).

Gjendja ekzistuese e secilës shtyllë INCIRCLE është përmbledhur më poshtë:

Uji: Ishulli përballlet me problemin e mungesës së ujit, i cili përkeqësohet nga mbiabstraktimi i ujërave nëntokësore dhe kërkesa në rritje për ujë, duke rezultuar në varfërimin e akuiferëve nëntokësorë dhe kripëzimin e akuiferëve bregdetar. Kështu, shkripëzimi i ujit të detit dhe ripërdorimi i ujit të rikuperuar pas trajtimit të ujërave të zeza janë pjesë e zgjidhjes së praktikuar në Qipro për të kompensuar një pjesë të këtij problemi.

Mbetjet: Qipro gjeneron një shkallë të lartë të mbetjeve komunale për banor, e cila vërehet se po rritet me kalimin e viteve. Në vitin 2016, 76% e MSW-ve u deponuan, ndërsa vetëm 16% e MSW-ve u ricikluan. Kjo situatë rezulton nga mungesa e infrastrukturës dhe sistemeve të grumbullimit për materialet e riciklueshme dhe për devijimin e mbetjeve nga vendgrumbullimet, mungesën e koordinimit ndërmjet niveleve të ndryshme administrative dhe mungesën e stimujve për të parandaluar gjenerimin e mbetjeve dhe rritjen e riciklimit.

Lëvizshmëria: Në Qipro, më shumë se 90% e lëvizjeve të transportit kryhen me automjete private, ndërsa vetëm 2% e popullsisë përdorin transportin publik. Përdorimi i biçikletave është gjithashtu i ulët duke reflektuar mungesën e infrastrukturës për çiklizëm. Vendi aktualisht po fokusohet në nxitjen e një ndryshimi modal drejt transportit publik përmes investimeve dhe përmirësimeve të ndryshme infrastrukturore, duke përfshirë futjen e mundshme të trenave dhe tramvajeve.

Energjia: Qipro ka një sistem energjetik të izoluar që mundësohet kryesisht nga nafta. Pjesa e energjisë së rinovueshme në furnizimin me energji elektrike mbetet e ulët në 10% pavarësisht potencialit të lartë të ishullit për të gjeneruar energji nga energjia diellore dhe e erës. Kjo pjesërisht rezulton nga sfida për të ofruar energji elektrike afër pikës së konsumit, e cila ka filluar të trajtohet përmes baterive të ruajtjes së energjisë.

Strategjitë kryesore që ndikojnë në ekonominë rrethore të Qipros janë Strategjia e Turizmit, Plani Kombëtar i Energjisë dhe Klimës (NECP), Strategjia e Menaxhimit të Mbetjeve, Plani i Zhvillimit dhe Menaxhimit të Ujit dhe Politika e Transportit të Qipros. Strategjia e Turizmit përcakton prioritetet strategjike deri në vitin 2030 në lidhje

me përmirësimin e përvojës turistike dhe konkurrencës së sektorit, përmirësimin e planifikimit dhe zhvillimit nëpërmjet një qeverisjeje më të mirë dhe një kuadri menaxhimi turistik, tërheqjen e investimeve të reja të qëndrueshme dhe rritjen e përfitimeve për vendasit, komunitetit dhe mjedisit. Politikat dhe strategjitë kryesore në lidhje me katër shtyllat kryesore të INCIRCLE janë trajtuar në dokumentet e sipërpërmendura.

Strategjia qipriote fokusohet në krijimin e një imazhi për Qipron që është një destinacion i ndërgjegjshëm mjedisor që ofron një përvojë të paharrueshme turistike dhe në të njëjtën kohë përmirësimin e cilësisë së jetës së qipriotëve. Kjo reflektohet nga katër objektiva për katër shtyllat INCIRCLE:

- **Uji:** Përdorimi efektiv i burimeve ujore për të siguruar cilësinë dhe mbrojtjen e burimeve ujore dhe mjedisit ujor,
- **Mbetjet:** Zbatimi i hierarkisë së mbetjeve duke reduktuar gjenerimin e mbetjeve, duke përfshirë ndryshimin e zakoneve të konsumatorëve duke promovuar ripërdorimin dhe riciklimin, sipas parimeve të ekonomisë rrethore,
- **Lëvizshmëria:** Bëjeni Qipron një ishull me transport të aksesueshëm, të përballueshëm dhe të pastër për të gjithë duke zhvilluar transportin publik, duke projektuar dhe zbatuar infrastrukturën për këmbësorët dhe çiklistët dhe duke formuar një kulturë të re më pak të fokusuar në drejtimin e automjeteve
- **Energjia:** Bëjeni Qipron një vend me efikasitet energjetik duke rritur përdorimin e burimeve të rinovueshme të energjisë.,

Në vijim të procesit të vizionimit strategjik, zgjidhen masa specifike, së bashku me treguesit për të gjurmuar performancën e tyre në arritjen e objektivave dhe kapacitetin e tyre për të zbatuar ndryshimin që strategjia kërkon të sjellë. Plani kohor i zbatimit të strategjisë dhe plani i financimit janë hartuar në Strategji, së bashku me organet përgjegjëse për zbatimin e masave dhe monitorimin e treguesve të rezultateve.

Tabelat që vijojnë më poshtë janë masat INCIRCLE të propozuara në Strategjinë Qipriote dhe të kategorizuara sipas shtyllave siç parashikohet në Përmbledhjen e Strategjisë Sintetike.

Tabela 16. INCIRCLE measures for the water pillar for Cyprus

Source: INCIRCLE D4.1.1 Synthetic Strategy Summary for Cyprus

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Masat që adresojnë efikasitetin e përdorimit të ujit/menaxhimin e kërkesës për ujë	1	Ndërtimi i rezervuarëve të depozitimit të ujit të ricikluar në zonat turistike të Qipros për të mbuluar nevojat për ujë gjatë sezonit të pikut të lartë
Masat që adresojnë ripërdorimin e ujit dhe sistemet e tjera alternative të prodhimit të ...	1	Ndërtimi i sistemeve të ujërave të zeza për menaxhimin e ujërave të zeza në zonat turistike
Çdo masë tjetër e përshtatshme	1	Krijimi i vetëdijes për ujin për përdorimin e duhur të ujit

Tabela 17. Masat INCIRCLE për shtyllën e energjisë për Qipron
Burimi: INCIRCLE D4.1.1 Përmbledhje e Strategjisë Sintetike për Qipron

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Masat që adresojnë optimizimin e efikasitetit të përdorimit të energjisë	1	Ndërhyrjet individuale për efikasitetin e energjisë dhe rinovimet e efikasitetit të energjisë në ndërtesa të zgjedhura të lidhura me turizmin
	2	Eficienca e Energjisë Ndrëqimi Rrugor
	3	Zbatimi i Reformës së Tatimit të Gjellbër *
	4	Stimujt për të blerë automjete me emetim të ulët/zero për turizmin dhe që lidhen me kompanitë e turizmit.**
Masat që adresojnë zhvillimin e sistemeve të energjisë së rinovueshme	1	Skema për të inkurajuar kompanitë e sektorit të turizmit të marrin masa për reduktimin e emetimeve të gazeve serrë *
Masat që adresojnë optimizimin e ngrohjes dhe ftohjes në objektet turistike	1	Ngrohja dhe ftohja qendrore e bazuar në teknologjitë e kogjenerimit me djegie RDF në zonat turistike *

* Konsiderohet të ndahet më mirë nën shtyllën horizontale duke qenë se masa është specifike për sektorin e turizmit.

** Konsiderohet të ndahet më mirë nën shtyllën e lëvizshmërisë duke qenë se masa është specifike për sektorin e transportit.

Tabela 18. Masat INCIRCLE për shtyllën e menaxhimit të mbetjeve për Qipron
Burimi: INCIRCLE D4.1.1 Përmbledhje e Strategjisë Sintetike për Qipron

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Masat që adresojnë optimizimin e praktikave të ndarjes dhe riciklimit të mbetjeve	1	Ndryshimi i legjislacionit për futjen e detyrueshme të asgjësimit të veçantë nga kompanitë turistike dhe në përgjithësi për të gjithë sektorët e ekonomisë për të lejuar grumbullimin e veçantë nga pushteti vendor.
	2	Studim mbi mundësinë e shfrytëzimit të sasive dhe llojeve më të mëdha të mbetjeve të lidhura me turizmin nga kompanitë turistike të Qipros
	3	Skema për sipërmarrjet turistike që do të investojnë në integrimin e materialit të ricikluar ose mbetjeve të lidhura me to në procesin e ripërdorimit të tyre
Masat që adresojnë reduktimin në rritje të mbetjeve në burim	1	Përfundimi i Rrjetit të Pikave të Gjellbërta

Çdo masë tjetër e përshtatshme	1	Krijimi i një programi trajnimi për çështjet e parandalimit, grumbullimit të veçuar dhe përdorimit të mbetjeve për kompanitë e sektorit të turizmit.
	2	Krijimi i një sistemi të të dhënave për grumbullimin dhe përpunimin e mbetjeve

Tabela 19. Masat INCIRCLE për shtyllën e lëvizshmërisë për Qipron

Burimi: INCIRCLE D4.1.1 Përmbledhje e Strategjisë Sintetike për Qipron

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Masat që promovojnë zhvillimin e zgjidhjeve të qëndrueshme të transportit	1	Promovoni biçikletën si mjet transporti
Masat që promovojnë zhvillimin e infrastrukturës të nevojshme për të mbështetur zgjidhjet e përmirësuara të	1	Planet e Qëndrueshme të Lëvizjes Urbane (SUMP) për të gjitha qytetet e Qipros
	2	Studimi dhe zbatimi i sistemeve inteligjente të transportit dhe zhvillimi i një sistemi informacioni gjeografik dhe i një infrastrukture të transportit publik për të gjithë Qipron
Masat që promovojnë transportin publik dhe zgjidhjet e përbashkëta të	1	Studimi dhe zbatimi i sistemeve inteligjente të transportit dhe zhvillimi i një sistemi informacioni gjeografik dhe i një infrastrukture të transportit publik për të gjithë Qipron

Tabela 20. Masat INCIRCLE për shtyllën horizontale për Qipron

Burimi: INCIRCLE D4.1.1 Përmbledhje e Strategjisë Sintetike për Qipron

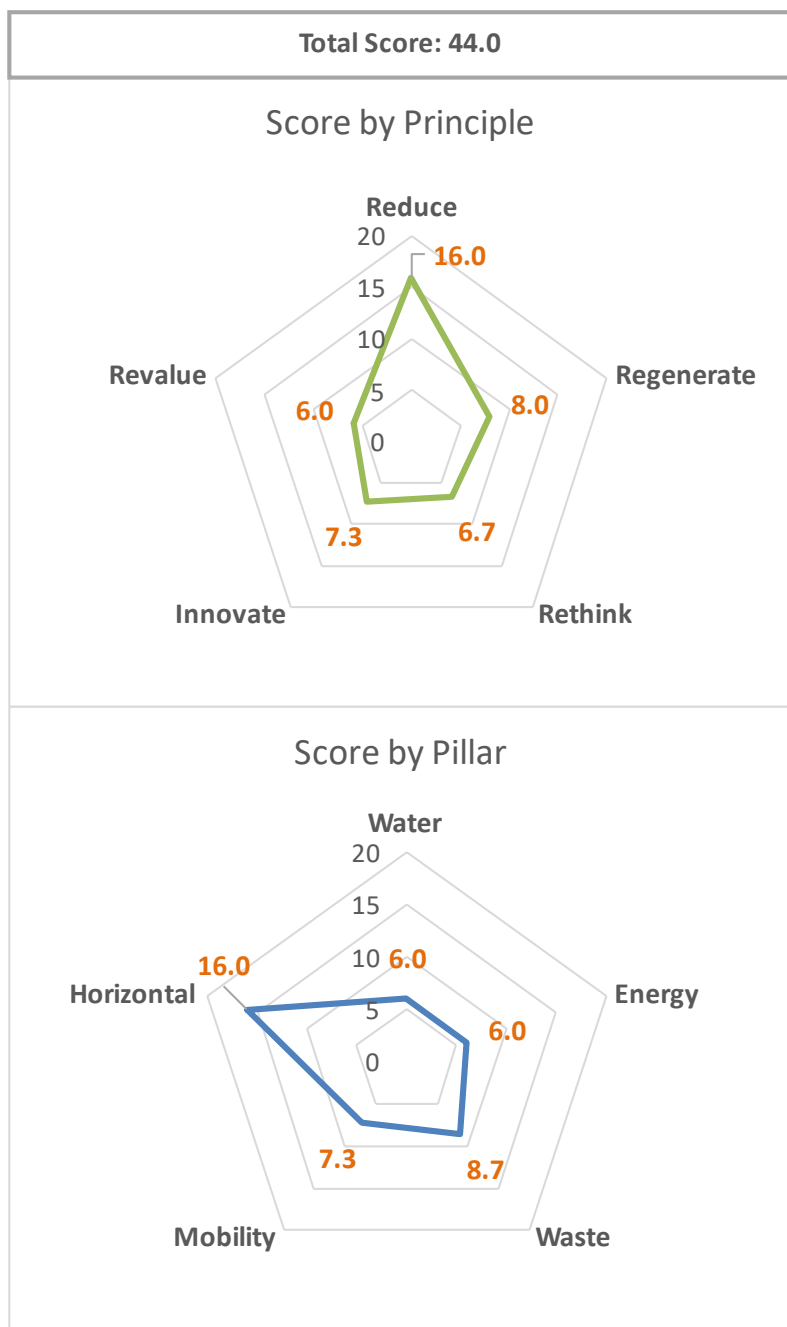
Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Një qasje Nexus që lidh katër shtyllat INCIRCLE	1	Elaborate the Wise Tourism Index
	2	Run a visual pollution initiative
	3	Foster carbon footprint reduction

4.4.1. Rezultatet e strategjisë - Qipro

Nëpërmjet analizës së boshllëqeve, e cila kryhet në këtë vlerësim, ndërkohë që masat janë të balancuara mirë në të pesë shtyllat, nevojitet më shumë konsideratë për sa i përket procesit të qeverisjes së fortë dhe pjesëmarrjes së vazhdueshme të palëve të interesuara gjatë gjithë procesit për të mbyllur boshllëqet dhe për të arritur qarkullimin. 21 masat e propozuara në Strategjinë qipriote pritet të kushtojnë gjithsej 388.9 milionë euro, nga të cilat një pjesë e madhe shkon për zhvillimin e infrastrukturës kapitale, duke përfshirë gati 270 milionë euro për ndërtimin e sistemeve të ujërave të zeza dhe gati 37 milionë euro për përfundimin. i një rrjeti të pikave të gjelbra.

Rezultati total i llogaritur për Strategjinë Qipriote është **44 nga një pikë maksimale e mundshme prej 120 (37%), duke e kategorizuar Strategjinë si "Fillimi Pro-Aktivist", sipas klasifikimit SSSA (Sant' Anna School of Advanced Studies, 2020b)**, siç tregohet në figurën 5. Për sa i përket pikëve të fituara sipas secilit parim, rezultati më i lartë regjistrohet sipas parimit Redukto në 16, i ndjekur nga parimi Rigjenero me rezultatin 8. Megjithatë, Strategjia fiton një pikë sipas të gjitha parimeve, është i dobët për sa i përket parimit të Rivlerësimit. Strategjia fiton një pikë për çdo shtyllë, duke filluar nga një maksimum prej 16 të regjistruara nën shtyllën horizontale, në 8.7 për shtyllën e mbetjeve dhe një minimum prej 6 për shtyllat e ujit dhe energjisë.

Figura 5. Rezultati rrethor i Strategjisë për Qipron
 Burim: Vlerësimet e autorit, bazuar në informacionin e dhënë në Strategjinë INCIRCLE

4.5. Malta

Arkipelagu Maltez, i vendosur në qendër të Mesdheut, përbën tre ishuj kryesorë, përkatësisht Maltën, Gozo dhe Comino, të cilët së bashku arrijnë në një sipërfaqe totale prej 316 km². Në vitin 2020, popullsia totale e Ishujve Maltezë përbëhej nga rreth 516,000 banorë, duke e bërë atë shtetin anëtar të BE-së me popullsinë më të dendur. Kjo situatë përkeqësohet më tej nga aktiviteti i turizmit, i cili arriti kulmin me rreth 2.8 milionë ardhje turistësh në vitin 2019 (Attard, 2019).

Megjithëse ishujt maltezë ende perceptohen përgjithësisht si një destinacion 'diell dhe det', ishujt vizitohen për arsye të ndryshme, duke përfshirë për kulturën dhe trashëgiminë e tyre, udhëtimet e biznesit, zhytjet në skuba dhe mësimin e gjuhës angleze, gjë që çon në turizëm. kërkesa të jetë më e përhapur në të gjithë muajt e shpatullave. Megjithatë, pavarësisht përpjekjeve për të diversifikuar produktin turistik, deri më sot, pothuajse dy të tretat e aktivitetit turistik ndodh ende gjatë muajve prill-shtator (NSO, 2020).

Turizmi është një kontribues i rëndësishëm në ekonominë malteze, duke gjeneruar rreth 27% të PBB-së kombëtare. Megjithatë, ky sektor po ushtron presione të shtuara mbi burimet e pakta ujore, duke rritur kërkesën për zhvillim të mëtejshëm në zonat që tashmë po përballen me urbanizim të lartë, duke shkaktuar stresse të mëtejshme në infrastrukturën e transportit dhe duke çuar në nivele të larta të gjenerimit të mbetjeve për frymë (Attard, 2019).

Duke qenë se sektori pritet të vazhdojë të rritet në periudhën e ardhshme 10-vjeçare, duke tërhequr potencialisht 3.2 milionë turistë deri në vitin 2030, ndikimet e këtyre flukseve turistike pritet të vazhdojnë të ushtrorjnë presione mbi burimet e pakta ujore, duke rritur kërkesën për zhvillim të mëtejshëm. në zonat që tashmë po përballen me urbanizim të lartë, duke shkaktuar stresse të mëtejshme në infrastrukturën e transportit dhe duke çuar në nivele të larta të gjenerimit të mbetjeve për frymë (Autoriteti i Turizmit të Maltës, 2021).

Gjendja ekzistuese e secilës shtyllë INCIRCLE është përmbledhur më poshtë:

Uji: Mungesa e ujërave të ëmbla natyrore është vështirësia më e madhe e sektorit të ujërave malteze, me këtë situatë që përkeqësohet nga dendësia e lartë e popullsisë së Maltës, numri në rritje i banorëve dhe ardhja e turistëve dhe klima e thatë mesdhetare. Kërkesa për ujë aktualisht adresohet përmes nxjerrjes së ujërave nëntokësore, grumbullimit të ujërave të shiut, shkripëzimit të ujit të detit dhe trajtimit të ujërave të zeza. Për më tepër, 100% e popullsisë është e lidhur me rrjetin e ujit të pijshëm dhe ujërave të zeza.

Energjia: Në vitin 2020, prodhimi neto i energjisë elektrike përbëhej nga impiantet me gaz natyror (74%), furnizimi nga importi (17%) dhe burimet e rinovueshme (9.4%). Energjia e rinovueshme prodhohet nga panelet fotovoltaike, mikroturbinat e erës dhe termocentralet e kombinuara të nxehtësisë dhe energjisë (NSO, 2021). Të gjithë qytetarët në Maltë janë të pajisur janë të lidhur me një furnizim të besueshëm me energji elektrike.

Mbetjet: Në vitin 2018, 82% e mbetjeve komunale u depozituan në landfill, ndërsa 4% ishin përgatitur për t'u eksportuar për qëllime riciklimi. Për më tepër, Projekti Ecohive (ECOHIVE, 2020), aktualisht është duke u zhvilluar dhe është investimi më i madh në sektorin e menaxhimit të mbetjeve, duke e çuar Maltën drejt një ekonomie rrethore. Projekti parashikon një impiant nga mbeturinat në energji (Ecohive Energy), një strukturë të re rikuperimi të materialeve (riciklimi Ecohive), një fabrikë përpunimi organik (Ecohive Organic) dhe një impiant trajtimi termik (Ecohive Hygienics). E gjithë kjo do të ndihmojë për t'u përafuar më mirë me acquis të BE-së për mbetjet përmes një rishikimi të plotë të sistemit të menaxhimit të mbetjeve.

Lëvizshmëria: Sistemi i transportit publik në Maltë është gjithëpërfshirës, duke u shërbyer 53 milionë pasagjerëve në vit. Megjithatë, lëvizjet nëpër ishuj mbeten të dominuara duke përdorur automjete private, të cilat janë pothuajse të gjitha automjete me benzinë ose naftë, me përjashtim të një numri të vogël automjeteve elektrike, hibride (elektrike/benzinë dhe elektrike/naftë) dhe LPG/Gaz, që përbën më pak se një pjesë prej 1% të flotës totale të automjeteve. Aktualisht po ndërmerren investime të mëdha në infrastrukturën rrugore për të përmirësuar cilësinë dhe sigurinë e rrjetit rrugor maltez.

Strategjia e Turizmit të Maltës 2021-2030 është një nga strategjitë kryesore që ndikon në ekonominë rrethore të Maltës, e cila synon të përmirësojë përvojat cilësore që Malta ka për të ofruar. Më specifike për secilën shtyllë, strategjitë e tjera të rëndësishme janë Plani i 2-të i Menaxhimit të Ujëmbledhësve për Distriktin Ujëmbledhës të Maltës 2015-2021, Plani Kombëtar i Energjisë dhe Klimës i Maltës 2030 (NECP), Plani Afatgjatë i Menaxhimit të Mbetjeve 2021-2030 dhe Strategjia Kombëtare e Transportit 2050 dhe Master Plani 2025. Për më tepër, Malta miratoi një Strategji të Zhvillimit me Karbon të ulët, e cila synon të zbusë emetimet e gazeve serrë duke reduktuar kështu cenueshmërinë e saj ndaj ndryshimeve klimatike dhe duke rritur kapacitetin e saj adaptues.

Tabelat që vijojnë më poshtë janë masat INCIRCLE të propozuara në Strategjinë Malteze dhe të kategorizuara sipas shtyllave siç parashikohet në Përmbledhjen e Strategjisë Sintetike. Plani kohor i zbatimit të strategjisë dhe plani i financimit janë hartuar në Strategji, së bashku me organet përgjegjëse për zbatimin e masave dhe monitorimin e treguesve të rezultateve.

Tabela 21. Masat INCIRCLE për shtyllën e ujit për Maltën

Burimi: INCIRCLE D4.1.1 Përmbledhje e Strategjisë Sintetike për Maltën

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Masat që adresojnë efikasitetin e përdorimit të ujit/ ujit menaxhimi i kërkesës	1	Promovimi i pajisjeve të kursimit të ujit tek subjektet brenda industrisë së turizmit
	2	Programe trajnimi dhe ndërgjegjësimi për stafin e objekteve turistike për ruajtjen e ujit
	3	Stimujt për pajisjet efikase të ujit të instaluar për çdo objekt turistik
	4	Lehtësimi i pjesëmarrjes së përfaqësuesve të sektorit të turizmit në konventat e teknologjisë së menaxhimit të ujit
	5	Rritja e ndërgjegjësimit për menaxhimin e ujit në sektorin e turizmit nëpërmjet zbatimit të etiketave të cilësisë dhe certifikimit të gjelbër
	6	Fushata promovuese në lidhje me menaxhimin e përmirësuar të ujit në sektorin e turizmit
	7	Krijimi i një shërbimi teknik të centralizuar për mbështetjen e institucioneve turistike në ndërmarrjen/planifikimin e nismave për optimizimin e menaxhimit të ujit
Masat që adresojnë ripërdorimin e ujit dhe sistemet e tjera alternative të prodhimit të ujit	1	Mbështetje teknike për identifikimin e burimeve alternative ujore brenda sektorit turistik
	2	Skema promovuese për të gjitha burimet alternative ujore
	3	Skema mbështetëse ose grante për instalimin e sistemeve të trajtimit të ujërave gri/ujit të zi brenda sektorit turistik
	4	Skemat për rehabilitimin e sistemeve të reja/ekzistuese të grumbullimit të ujërave të shiut brenda ndërmarrjeve turistike

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Çdo masë tjetër e përshtatshme	1	Krijimi i një shërbimi teknik të centralizuar për mbështetjen e institucioneve turistike në ndërmarrjen/planifikimin e nismave për optimizimin e menaxhimit të ujit

Tabela 22. Masat INCIRCLE për shtyllën e energjisë për Malten

Burimi: INCIRCLE D4.1.1 Përmbledhje e Strategjisë Sintetike për Maltën

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Masat që adresojnë optimizimin e efikasitetit të përdorimit të energjisë	1	Promovimi i teknologjive/pajisjeve të kursimit të energjisë të aplikueshme në sektorin turistik
	2	Skemat mbështetëse për institucionet turistike për të investuar në sisteme/teknologji me Eficiencë të Energjisë
	3	Optimizimi i infrastrukturës së zonës turistike për të optimizuar përdorimin e energjisë në shërbimet publike
	4	Fushata marketingu që synon eficiencën e energjisë/energjinë e rinovueshme në sektorin e turizmit
Masat që adresojnë zhvillimin e sistemeve të energjisë së rinovueshme	1	Skemat mbështetëse për zhvillimin e instalimeve të ruajtjes së energjisë në lidhje me burimet e rinovueshme të energjisë brenda ambienteve turistike
	2	Mundësi i investimit të sektorit në instalime jashtë vendit të energjisë së rinovueshme të cilat kompensojnë konsumin e energjisë
	3	Skemat mbështetëse për zhvillimin e instalimeve të energjisë së rinovueshme brenda ambienteve turistike
	4	Fushata marketingu që synon eficiencën e energjisë/energjinë e rinovueshme në sektorin e turizmit
Çdo masë tjetër e përshtatshme	1	Krijimi i një shërbimi teknik të centralizuar për mbështetjen e institucioneve turistike në ndërmarrjen/planifikimin e nismave për optimizimin e menaxhimit të energjisë

Tabela 23. Masat INCIRCLE për shtyllën e menaxhimit të mbetjeve për Malten

Burimi: INCIRCLE D4.1.1 Përmbledhje e Strategjisë Sintetike për Maltën

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Masat që adresojnë optimizimin e praktikave të ndarjes dhe riciklimit të mbetjeve	1	Hartimi i një plani të menaxhimit të mbetjeve për zonat turistike duke përfshirë ofrimin e shërbimeve të menaxhimit të mbetjeve
	2	Rritja e ndarjes së mbetjeve në zonat publike turistike
	3	Fushata e marketingut e adresuar në ndërmarrjet turistike promovon praktika më të mira të menaxhimit dhe ndarjes së mbetjeve

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Masat që adresojnë reduktimin në rritje të mbetjeve në burim	1	Promovimi dhe lehtësimi i aktiviteteve vendore të prodhimit të ushqimit
Çdo masë tjetër e përshtatshme	1	Ofrimi i mbështetjes teknike për sipërmarrjet turistike për një planifikim më të mirë të menaxhimit të rrjedhave të tyre të mbetjeve
	2	Ofrimi i mbështetjes teknike për sipërmarrjet turistike për rritjen e ndërgjegjësimit për teknologjitë e menaxhimit të mbetjeve

Tabela 24. Masat INCIRCLE për shtyllën e lëvizshmërisë për Malta

Burimi: INCIRCLE D4.1.1 Përmbledhje e Strategjisë Sintetike për Maltën

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Masat që promovojnë zhvillimin e zgjidhjeve të qëndrueshme të transportit	1	Promovimi i ofrimit të shërbimeve të zgjidhjeve alternative të lëvizshmërisë në zonat turistike
	2	Promovimi i zgjidhjeve të qëndrueshme të lëvizshmërisë të pranishme brenda zonave turistike
Masat që promovojnë zhvillimin e infrastrukturës të nevojshme për të mbështetur zgjidhjet	1	Instalimi i pikave të karikimit të EV në të gjitha parkingjet publike
Masat që promovojnë transportin publik dhe zgjidhjet e përbashkëta të transportit privat	1	Skemat mbështetëse për operatorët e transportit për të rritur opsionet e ndarjes së udhëtimit
	2	Vazhdimi i rivlerësimit të rrjeteve të transportit publik për të lehtësuar integrimin e zonës turistike brenda rrjeteve kombëtare
	3	Promovimi i zgjidhjeve të reja të lëvizshmërisë duke u fokusuar në bashkimin/ndarjen e udhëtimeve
	4	Skemat promovuese në lidhje me stimujt e transportit publik
Çdo masë tjetër e përshtatshme	1	Zhvillimi i një plani holistik të lëvizshmërisë për zonat turistike i cili ofron fokus të veçantë në zgjidhjet alternative të lëvizshmërisë

Tabela 25. Masat INCIRCLE për shtyllën horizontale për Malta

Burimi: INCIRCLE D4.1.1 Përmbledhje e Strategjisë Sintetike për Maltën

Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Një qasje Nexus që lidh të katërt shtylla INCIRCLE	1	Hartimi i një plani të menaxhimit të mbetjeve për zonat turistike duke përfshirë ofrimin e shërbimeve të menaxhimit të mbetjeve
	2	Promovimi dhe lehtësimi i aktiviteteve vendore të prodhimit të ushqimit
	3	Vazhdimi i rivlerësimit të rrjeteve të transportit publik për të lehtësuar integrimin e zonës turistike brenda rrjeteve kombëtare
	4	Zhvillimi i një plani holistik të lëvizshmërisë për zonat turistike i cili ofron fokus të veçantë në zgjidhjet alternative të lëvizshmërisë
Integrimi i turizmit me zonat natyrore dhe komunitetet përreth	1	Mbështetje teknike për identifikimin e burimeve alternative ujore
	2	Skema mbështetëse ose grante për instalimin e ujërave të zeza/greywater
	3	Krijimi i zonave turistike si zona të veçanta të furnizimit me ujë për monitorimin dhe menaxhimin e rrjedhjeve
	4	Mundësimi i investimit të sektorit në instalime jashtë vendit të energjisë së rinovueshme të cilat kompensojnë konsumin e energjisë
	5	Optimizimi i infrastrukturës së zonës turistike për të optimizuar përdorimin e energjisë në shërbimet publike
	6	Hartimi i një plani të menaxhimit të mbetjeve për zonat turistike duke përfshirë ofrimin e shërbimeve të menaxhimit të mbetjeve
	7	Rritja e ndarjes së mbetjeve në zonat publike turistike
	8	Promovimi dhe lehtësimi i aktiviteteve vendore të prodhimit të ushqimit
	9	Zhvillimi i një plani holistik të lëvizshmërisë për zonat turistike i cili ofron fokus të veçantë në zgjidhjet alternative të lëvizshmërisë
	10	Vazhdimi i rivlerësimit të rrjeteve të transportit publik për të lehtësuar integrimin e zonës turistike brenda rrjeteve kombëtare
Konsultimi dhe kontakti	1	Programe trajnimi dhe ndërgjegjësimi për stafin e objekteve turistike për ruajtjen e ujit
	2	Lehtësimi i pjesëmarrjes së përfaqësuesve të sektorit të turizmit në konventat e teknologjisë së menaxhimit të ujit
	3	Krijimi i një shërbimi teknik të centralizuar për mbështetjen e institucioneve turistike në ndërmarrjen/planifikimin e nismave për optimizimin e menaxhimit të ujit
	4	Mbështetje teknike për identifikimin e burimeve alternative ujore brenda sektorit turistik
	5	Krijimi i një shërbimi teknik të centralizuar për mbështetjen e institucioneve turistike në ndërmarrjen/planifikimin e nismave për optimizimin e menaxhimit të energjisë
	6	Ofrimi i mbështetjes teknike për sipërmarrjet turistike për një planifikim më të mirë të menaxhimit të rrjedhave të tyre të mbetjeve
	7	Ofrimi i mbështetjes teknike për sipërmarrjet turistike për rritjen e ndërgjegjësimin për teknologjitë e menaxhimit të mbetjeve
Hulumtimi dhe Inovacioni	1	Mbështetje teknike për identifikimin e burimeve alternative ujore
	2	Lehtësimi i pjesëmarrjes së përfaqësuesve të sektorit të turizmit në konventat e teknologjisë së menaxhimit të ujit
	3	Krijimi i një shërbimi teknik të centralizuar për mbështetjen e institucioneve turistike në ndërmarrjen/planifikimin e nismave për optimizimin e menaxhimit të ujit
	4	Krijimi i një shërbimi teknik të centralizuar për mbështetjen e institucioneve turistike në ndërmarrjen/planifikimin e nismave për optimizimin e menaxhimit të energjisë

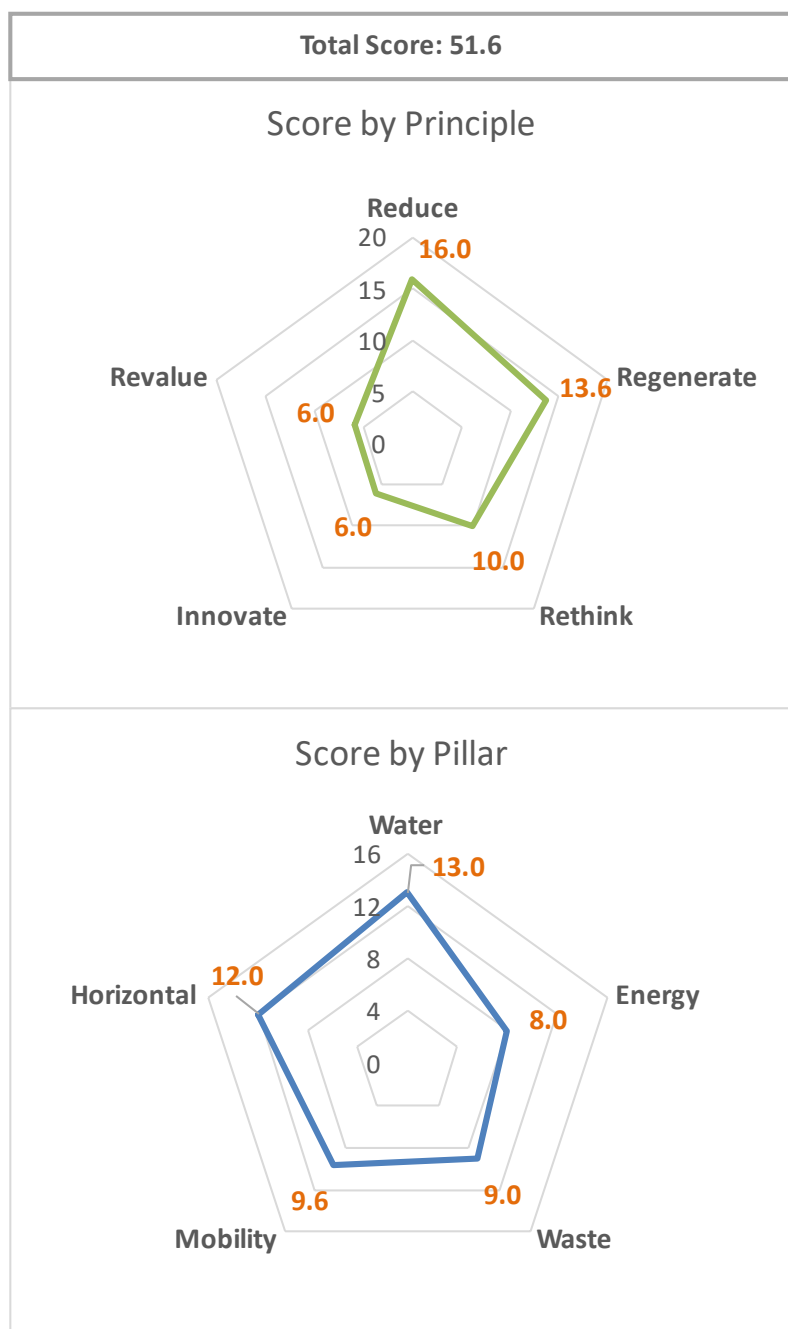
Seksioni i Masave	#	Emri i Masës
Një politikëbërje gjithëpërfshirëse	1	Hartimi i një plani të menaxhimit të mbetjeve për zonat turistike duke përfshirë ofrimin e shërbimeve të menaxhimit të mbetjeve
	2	Zhvillimi i një plani holistik të lëvizshmërisë për zonat turistike i cili ofron fokus të veçantë në zgjidhjet alternative të lëvizshmërisë

4.5.1. Rezultatet e strategjisë – Maltë

Analiza e boshllëqeve identifikon disa çështje në Strategji, duke vënë në dukje se masat e propozuara fokusohen në një numër të kufizuar parimesh, kështu që parimet e tjera si aspekti i inovacionit nuk janë zhvilluar mirë. Angazhimi i palëve të interesuara dhe përmirësimi në proceset e qeverisjes duhet gjithashtu të theksohet se :37 masat e propozuara në Strategjinë Malteze pritet të kushtojnë gjithsej 740,000 €, ndërsa fondet do të ndahen përmes planeve ekzistuese të menaxhimit sektorial.

Rezultati total i llogaritur për Strategjinë Malteze është 51.6 nga një pikë maksimale e mundshme prej 120 (43%), duke e kategorizuar Strategjinë si "Fillim Pro-Aktivist", sipas klasifikimit SSSA (Sant' Anna School of Advanced Studies, 2020b) siç paraqitet në Figurën 6. Për sa i përket pikëve të fituara sipas secilit parim, pikët më të larta janë regjistruar sipas parimeve Redukto dhe Rigjenero me 16 dhe 13.6 respektivisht, megjithatë, Strategjia është e dobët për sa i përket parimeve Rivlerëso dhe Rinovo, me një pikë. nga 6 secila. Strategjia fiton një pikë nën çdo shtyllë, duke filluar nga maksimumi 13 nën shtyllën e ujit, deri në pikën më të ulët prej 8 të regjistruar nën shtyllën e energjisë.

Figura 6. Rezultati i qarkullimit të Strategjisë për Maltën
 Burim: Vlerësimet e autorit, bazuar në informacionin e dhënë në Strategjinë INCIRCLE

5. Konkluzionet kryesore mbi Pesë Strategjitë INCIRCLE

5.1. Sfidat kryesore me të cilat përballen Pesë Territoret Partnere

Pesë territoret partnere vuajnë nga sfida dhe dobësi të përbashkëta që kanë të bëjnë me natyrën e tyre izoluese, përveç efekteve të zonave të largëta, pasi ato ndodhen të gjitha në periferi të Evropës kontinentale. Kjo në përgjithësi i bën ata shumë të varur nga transporti ajror dhe detar për nevojat e tyre për importe dhe eksporte, duke përfshirë turizmin. Kjo situatë rezulton në kosto të lartë të transportit, e cila ndikon në konkurrencën e tyre në tregjet ndërkombëtare dhe gjurmë të konsiderueshme të karbonit. Për më tepër, sektori i turizmit është një kontribuues i rëndësishëm në zhvillimin e përgjithshëm social dhe ekonomik të pesë territoreve partnere, gjë që rrit cenueshmërinë e tyre ndaj goditjeve negative në aktivitetin e turizmit ndërkombëtar, siç u përjetua gjatë pandemisë Covid-19, e cila e solli sektorin e turizmit në një ngërç. për disa muaj.

Pesë territoret partnere vuajnë nga sfida dhe dobësi të përbashkëta që kanë të bëjnë me natyrën e tyre izoluese, përveç efekteve të zonave të largëta, pasi ato ndodhen të gjitha në periferi të Evropës kontinentale. Kjo në përgjithësi i bën ata shumë të varur nga transporti ajror dhe detar për nevojat e tyre për importe dhe eksporte, duke përfshirë turizmin. Kjo situatë rezulton në kosto të lartë të transportit, e cila ndikon në konkurrencën e tyre në tregjet ndërkombëtare dhe gjurmë të konsiderueshme të karbonit. Për më tepër, sektori i turizmit është një kontribuues i rëndësishëm në zhvillimin e përgjithshëm social dhe ekonomik të pesë territoreve partnere, gjë që rrit cenueshmërinë e tyre ndaj goditjeve negative në aktivitetin e turizmit ndërkombëtar, siç u përjetua gjatë pandemisë Covid-19, e cila e solli sektorin e turizmit në një ngërç. për disa muaj.

Megjithatë, pesë territoret karakterizohen nga situata të dallueshme socio-ekonomike të cilat rezultojnë në nevoja dhe objektiva specifike për të mundësuar që sektori i turizmit të ecë drejt një rruge rrethore dhe të qëndrueshme. Ka strategji që fokusohen kryesisht në zhvillimin e kushteve të favorshme të një industrie të qëndrueshme turistike, ndërsa të tjera që janë relativisht më të avancuara në rrugën drejt qarkullimit, janë më të fokusuara në nivel mikro duke u ofruar operatorëve turistikë mjetet për të përmirësuar operacionet e tyre.

Shqipëria, e cila po kalon procesin e anëtarësimit në BE, ka kapacitete shumë të kufizuara infrastrukturore për të mundësuar turizmin në të gjithë sektorët, gjë që është thelbësore jo vetëm për sektorin e turizmit, por edhe për zhvillimin e përgjithshëm ekonomik. Kjo dëshmohet nga mungesa e diversifikimit të burimeve të energjisë, rrjetet e kufizuara të ujit dhe ujërave të zeza, varësia e madhe e menaxhimit të mbetjeve nga depozitimi, mungesa e lidhjeve të drejtpërdrejta ajrore me kontinente të tjera dhe mungesa e infrastrukturës së tarifimit të lëvizshmërisë elektrike. Prandaj, Strategjia fokusohet në zhvillimin e kuadrit ligjor dhe strategjive për të përafruar veten me acquis të BE-së dhe zhvillimin e infrastrukturës që mundëson turizmin, për të siguruar kërkesat kritike për të krijuar dhe mundësuar një sektor të fortë turistik për krijimin e vendeve të punës produktive dhe për kontributin e tij në mjetet e jetesës së komuniteteve të saj (Kotri, Xhelilaj, & Alite, 2021).

Ishujt Balearik, nga ana tjetër, janë një rajon shumë i zhvilluar me GDP-në e tij për frymë që është i shtati më i lartë në Spanjë. Sektori i turizmit është një kontribuues kryesor në këtë aktivitet të favorshëm ekonomik pasi ky sektor kontribuon në pothuajse 50% të PBB-së së rajonit. Ishujt, megjithatë, vuajnë nga eksternalitetet negative që rezultojnë nga aktiviteti i sektorit të turizmit në lidhje me konsumin e lartë, i cili ndikon në burimet natyrore, si uji dhe energjia, gjenerimi i mbetjeve që dyfishohet gjatë sezonit të pikut të turizmit, dhe përdorimi i lartë i makinave me qira nga turistët. përkeqëson varësinë tashmë të lartë nga përdorimi i makinave private nga banorët. Sektori i turizmit fajësohet gjithashtu për një shkallë të lartë të braktisjes së hershme të shkollës, pasi

të rinjtë joshen të punojnë në industrinë e turizmit për punë të paguara. Prandaj, qasja e Strategjisë fokusohet në diversifikimin e produktit turistik dhe zhvendosjen e modelit tradicional të turizmit në praktika më të qëndrueshme, me qëllim rritjen e cilësisë së produktit turistik, rritjen e konkurrencës së sektorit dhe uljen e sezonalitetit, ndërkohë që synon përmirësimin e cilësisë. e jetës së Balearikëve (AETIB & Planeting, 2021).

Turizmi në rajonin e **Kretës** është bërë një sektor kryesor ekonomik, megjithatë turizmi fajësohet si një nga faktorët e problemeve serioze mjedisore dhe socio-ekonomike të kohëve të fundit që kërcënojnë qëndrueshmërinë e ishullit. Shumica e zonave turistike janë të lidhura me një përqendrim të lartë të aktivitetit turistik, ngopjes dhe mbizhvillimit, gjë që rezulton në eksternalitete të ndryshme duke përfshirë zhurmën dhe ndotjen e ajrit, bllokimin e trafikut, uljen e sigurisë rrugore, ndërtime të pakontrolluara, ndotjen detare, problemet estetike dhe degradimin e mjedisit. Strategjia INCIRCLE synon të trajtojë mungesën e ndërgjegjësimit për praktikën rrethore dhe të qëndrueshme midis aktorëve kryesorë të sektorit të turizmit, duke informuar dhe angazhuar palët e interesuara në rrugën e vendit drejt qarkullimit të tij (Bakinta, Madoulka, & Tikmanidi, 2021).

Qiproja ka pësuar kohët e fundit reforma të mëdha strategjike dhe përmirësime infrastrukturore, të cilat i mundësuan industrisë së turizmit të rritet me ritme rekord duke çuar në një numër të paprecedentë të mbërritjeve dhe të ardhurave. Megjithatë, pothuajse 80% e aktivitetit të përgjithshëm të turizmit zhvillohet midis majit dhe tetorit, me këtë sezonalitet të fortë në sektor që shoqërohet me mbishfrytëzimin e infrastrukturës ekzistuese, rritje të presioneve mbi burimet tashmë të pakta ujore dhe energjitike, rritje të mprehtë të gjenerimit të mbetjeve dhe mjedisit. degradimi, ndërkohë që ardhja e ulët e turistëve gjatë muajve të dimrit ndikon negativisht në rentabilitetin e biznesit dhe stabilitetin e punësimit. Strategjia Qipriote fokusohet në krijimin e një imazhi të zgjeruar për Qipron si një destinacion turistik që bazohet në ndërgjegjen e saj mjedisore dhe në përmirësimin e produktit turistik dhe cilësisë së jetës së qipriotëve (Balamou, Kosma, & Constantinou, 2021)

Ishujt Maltezë kanë investuar shumë për të zgjeruar dhe përmirësuar infrastrukturën e ujit, energjisë, mbetjeve dhe rrugëve, si dhe restaurimin e vendeve kulturore dhe të trashëgimisë. Ky investim ishte i nevojshëm për të përmbushur kërkesat në rritje të popullsisë dhe ekonomisë së Maltës, si dhe rritjen e aktivitetit turistik. Megjithatë, fushat kryesore të shqetësimit të Maltës lidhen me reduktimin e gjenerimit dhe ndarjes së mbetjeve, marrjen e investimeve në energjinë e rinovueshme, praktikën e lëvizshmërisë së qëndrueshme, të tilla që transporti mbetet shumë i varur nga përdorimi i makinave private të pasagjerëve dhe planifikimi adekuat i zhvillimit dhe i projekteve të ndërtimit. , e cila ndikon në estetikën, habitatin natyror dhe biodiversitetin e ishullit. Gjatë viteve të fundit Malta zbatoi disa masa për të diversifikuar produktin e saj turistik dhe kjo solli një ndryshim në tendencat turistike, të tilla që ardhjet e turistëve janë rritur në muajt e dytë, duke përmirësuar qëndrueshmërinë financiare të institucioneve turistike. Strategjia fokusohet në zhvendosjen e praktikave të turistëve dhe ndërmarrjeve që operojnë në industrinë e turizmit drejt një sjelljeje më të qëndrueshme dhe rrethore nëpërmjet rritjes së ndërgjegjësimit dhe mbështetjes teknike dhe financiare dhe zhvillimit të planeve për sektorin e turizmit (Agjencia e Energjisë dhe Ujit, 2020).

Përshkrimet e dhëna në Strategjitë INCIRCLE mbi gjendjen aktuale të qarkullimit tregojnë se çdo territor partner ka arritur një nivel angazhimi drejt një ekonomie më rrethore, megjithëse në shkallë të ndryshme. Ky progres ripërsëritet në Raportet e Vlerësimit Qarkor mbi gjendjen aktuale të turizmit qarkullues në territoret partnere (Sant' Anna School of Advanced Studies, 2020b), duke treguar se pesë territoret partnere kanë bërë tashmë përparim drejt këtij ndryshimi. Performanca e qarkullimit aktual të Ishujve Balearik nuk mund të vlerësohej plotësisht për shkak të mungesës së informacionit. Masat e propozuara në Strategjitë INCIRCLE, të

cilat zhvillohen në bazë të identifikimit të nevojave, vizionit dhe qëllimeve, po bazohen në progresin e arritur deri më tani për të përmirësuar potencialisht qëndrueshmërinë e aktiviteteve të sektorit të turizmit.

5.2. Rezultatet kryesore të vlerësimit të strategjive

5.2.1. Qarkullimi i Pesë Strategjive

Duke parë numrin e masave (Figura 7) të paraqitura nga secili territor partner, Malta dha numrin më të madh të masave me gjithsej 37 masa. Kjo pasohet nga Qiproja e cila identifikoi 32 masa në total. Shqipëria dhe Ishujt Balearik vendosën një numër të ngjashëm masash me përkatësisht 22 dhe 23 masa. Kreta paraqiti numrin më të vogël të masave duke rezultuar në vetëm 6 masa.

Masat e Maltës u fokusuan kryesisht në ujin, energjinë dhe lëvizshmërinë. Masat e Qipros ishin kryesisht të lidhura me mbetjet dhe shtyllat horizontale, ku shtylla e ujit kishte më së paku masa. Masat e Kretës u fokusuan vetëm në shtyllën horizontale. Strategjia për Ishujt Balearik parashikonte masa kryesisht në lidhje me shtyllën e lëvizshmërisë të ndjekur nga shtylla e ujit. Shtyllat e energjisë dhe ato horizontale morën vëmendjen më të vogël në kuadër të kësaj strategjie me vetëm 2 dhe 3 masa respektivisht. Shqipëria ka një numër të ngjashëm masash për secilën shtyllë, duke theksuar se si strategjia e tyre trajton qarkullimin në të gjitha shtyllat. Shumica e masave synonin shtyllën e mbetjeve me gjithsej 6 masa të ndjekura nga shtylla e ujit. Shtylla që mori më pak masa nga strategjia e Shqipërisë ishte shtylla horizontale me 3 masa.

Në përgjithësi, shtylla e ujit ishte shtylla më e synuar në të gjitha strategjitë e ndjekura nga shtylla e lëvizshmërisë. Masat horizontale dhe ato energjetike kanë marrë njësoj më pak masa me gjithsej 15 masa. Rezultatet e qarkullimit u llogaritën për secilën strategji për të vlerësuar shkallën e qarkullimit, siç tregohet në Figurën 8. Malta mori pikën më të lartë me 51.6, e ndjekur nga Qiproja me një pikë prej 44. Shqipëria dhe Ishujt Balearik shënuan respektivisht 38.3 dhe 35, ndërsa Kreta shënoi pikët më të ulëta me gjithsej 12 pikë.

Figura 7. Numri i masave në pesë Strategjitë INCIRCLE

Burimi: Vlerësimet e autorit, bazuar në informacionin e dhënë në Strategjitë INCIRCLE

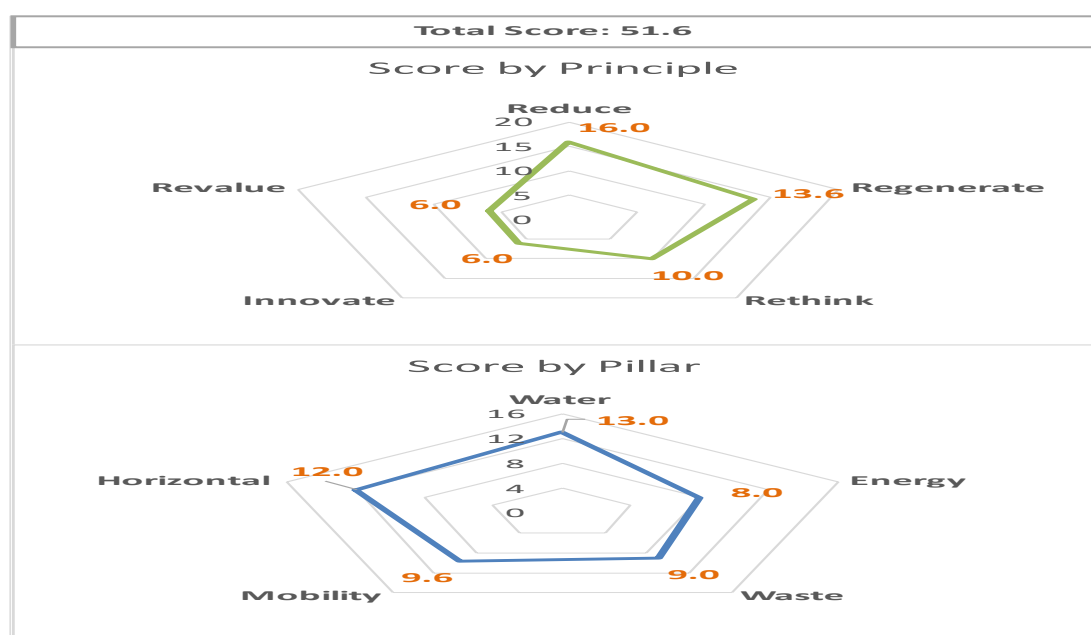
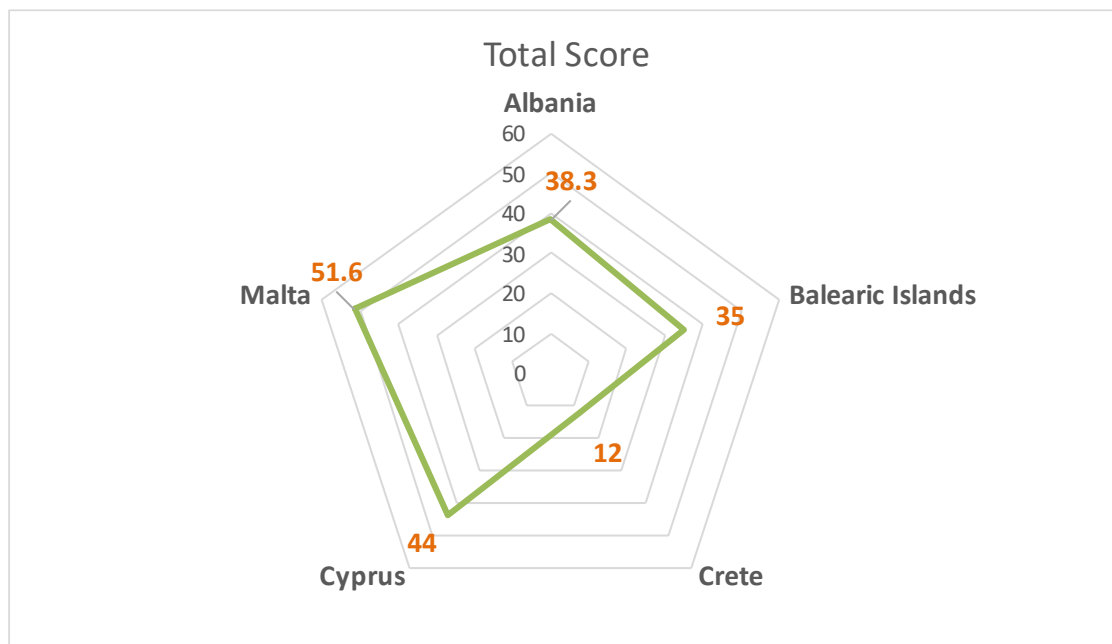

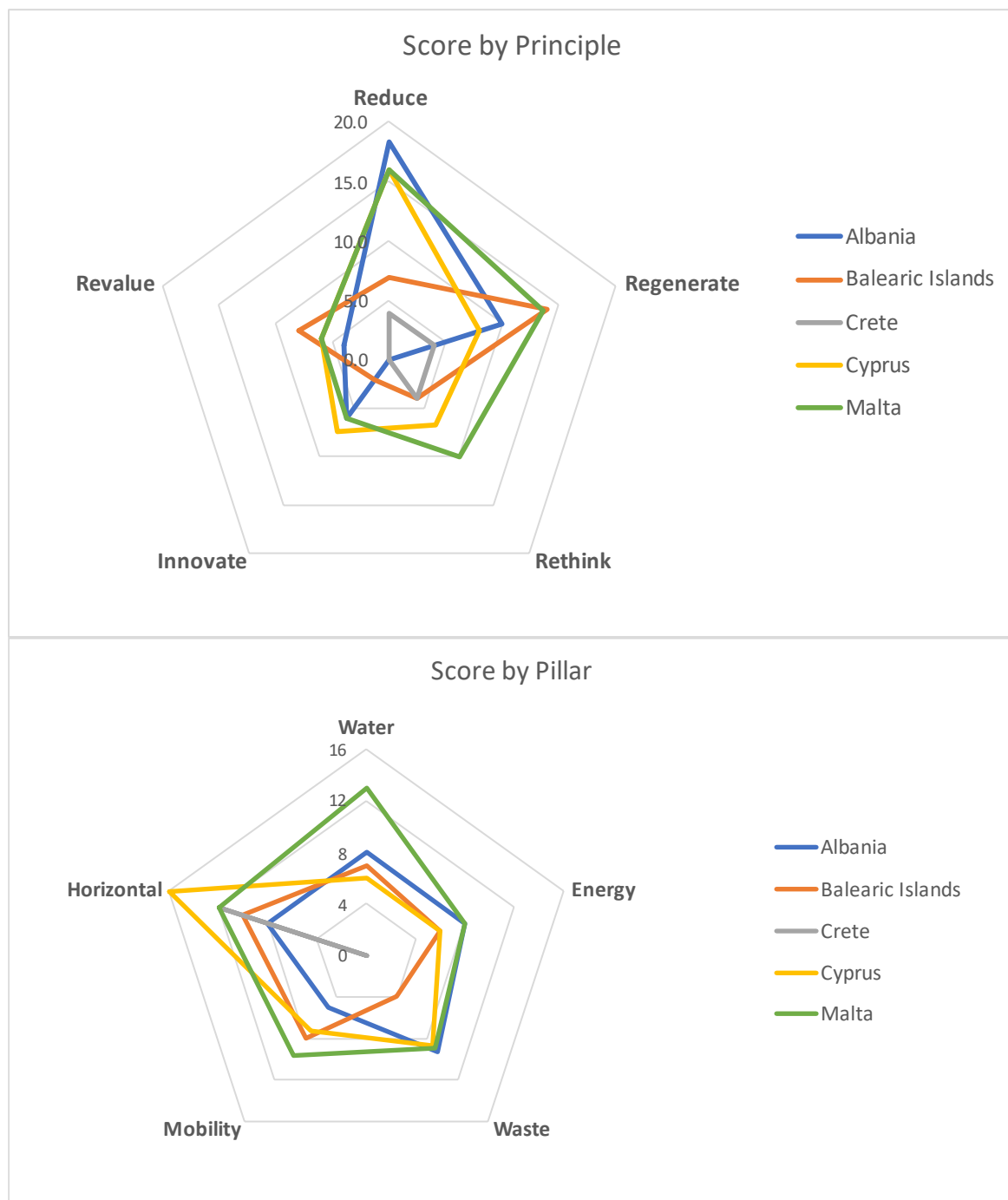
Figura 8. Një krahasim i rezultateve totale rrethore të pesë strategjive INCIRCLE
Burimi: Vlerësimet e autorit, bazuar në informacionin e dhënë në Strategjitë INCIRCLE

Për sa i përket pikëve të qarkullimit sipas parimit, pjesa më e madhe e masave të parashikuara në strategji klasifikohen nën parimet e reduktimit dhe rigjenerimit, siç tregohet në Figurën 9. Në përgjithësi, strategjitë janë të dobëta për sa i përket parimeve të inovimit, rivlerësimit dhe rimendimit. Strategjia e Qipros dhe kombinimi më të mirë të masave sipas pesë parimeve, duke arritur rezultatin më të lartë prej 16 për parimin e reduktimit dhe pikën më të ulët prej 6 për parimin e rivlerësimit. Kreta nuk shënoi asnjë pikë për parimet e inovimit dhe rivlerësimit, por shënoi pikët më të larta prej 4 në mënyrë të barabartë për Redukto, Rigjenero dhe Rimendo. Shqipëria shënoi pikën më të lartë në parimin e reduktimit me 18.3 pikë, me këtë pikë më të lartë të fituar sipas parimit në të gjitha strategjitë. Nga ana tjetër, Shqipëria është i vetmi territor partner që nuk ka fituar pikë për parimin e rimendimit. Parimi më i lartë i pikëve për Ishujt Balearik ishte rigjenerimi, për të cilin Ishujt arritën rezultatin 14. Megjithatë, rajonit i mungonin masat për parimin Innovate duke rezultuar në rezultatin më të ulët prej 2 që i atribuohet këtij parimi. Malta arriti rezultatin më të lartë për parimin Redukto në 16 dhe fitoi rezultatin më të lartë në të gjitha strategjitë për parimin Rethink me një rezultat 10.

Për sa i përket pikëve sipas shtyllave, të gjitha vendet regjistrojnë një rezultat relativisht të lartë në shtyllën horizontale, ku pikët më të vogla për këtë shtyllë janë regjistruar nga Shqipëria me pikën 8 (Figura 9). Shqipëria mori pikën më të lartë prej 9.3 për shtyllën e mbetjeve dhe pikën më të ulët për shtyllën e lëvizshmërisë në 5. Ishujt Balearik regjistroi një rezultat relativisht të ulët në të gjitha shtyllat me pikën më të ulët të marrë për shtyllën e mbetjeve në 4. Kreta mori një pikë për vetëm shtylla horizontale, me pikë 12. Qiproja arriti pikën më të lartë në shtyllën horizontale me 16 e ndjekur nga shtylla e mbetjeve. Rezultati më i ulët është marrë në mënyrë të barabartë për shtyllat e ujit dhe energjisë me 6. Pikët e marra nga Malta shpërndahen më mirë në pesë shtyllat, me pikën më të lartë prej 13 të marrë për shtyllën e ujit dhe pikën më të ulët prej 8 të marrë për shtyllën e energjisë.

Figura 9. Një krahasim i pikës së rrethores sipas Parimit dhe sipas Shtyllës së pesë Strategjive INCIRCLE
 Burimi: Vlerësimet e autorit, bazuar në informacionin e dhënë në Strategjitë INCIRCLE

5.2.2. Rezultatit të Qarkullimit dhe Rekomandimet

Sistemi i pikëve i zhvilluar dhe përshtatur nga Raporti i Kornizës së Vlerësimit të Strategjisë (pjesë e Dorëzueshme 4.1.1) ofron një masë të qarkullimit të masave INCIRCLE të propozuara nga pesë partnerët e këtij projekti. Kjo vlerësohet në kuptimin e pesë shtyllave dhe pesë parimeve të një ekonomie rrethore. Megjithatë, kjo Kuadër ka kufizimet e saj në vlerësimin e qasjes holistike të Strategjisë, pasi ajo bazohet tërësisht vetëm në vlerësimin e

masave. Një kufizim tjetër që rrjedh nga Korniza, siç theksohet në seksionin e qasjes metodologjike, përfshin faktin se korniza nuk përfaqëson një listë shteruese të të gjitha masave të mundshme rrethore

Për më tepër, siç u theksua edhe në seksionin e qasjes, korniza bazohet në një total prej 125 llojesh masash, me një përqindje të lartë të llojeve të matjeve në Kuadër që kërkon një kompleksitet të mëtejshëm për të arritur një vlerësim të plotë prej 2 në vend të 1, duke rezultuar në një rezultati maksimal i mundshëm prej 120. Nëpërmjet kësaj qasjeje, Kuadri vendos kërkesa relativisht ambicioze për strategjitë që kërkojnë disponueshmërinë e shumë më tepër fondeve dhe kapaciteteve për të zbatuar masat dhe për të monitoruar progresin e tyre. Ndërkohë që Kuadri mund të paraqesë një sërë kufizimesh, ai ofron bazën për matjen sasiore të qarkullimit dhe ka një rol të dobishëm në nxjerrjen në pah të problemeve dhe kontributin në procesin e përcaktimit të prioriteteve, formulimit të politikave dhe monitorimit të progresit. Gjithashtu, Korniza e zhvilluar arrin të standardizojë një grup kompleks informacioni në lidhje me ujin, energjinë, mbetjet, lëvizshmërinë dhe çështjet ndërsektoriale në një pikë të vetme. Kështu, rezultati i zhvilluar i qarkullimit ofron një bazë të rëndësishme për informimin e publikut dhe politikëbërësve për problemet kryesore në sektorin e turizmit dhe veprimet e nevojshme për menaxhimin e tyre. Përderisa objektivi kryesor i këtij vlerësimi është të përcaktojë pikën e qarkullimit të pesë strategjive, duhet theksuar se Korniza e zhvilluar duhet të shërbejë si mjet dhe jo si qëllim për përmirësimin e vendimmarrjes. Është e dobishme të theksohet se, siç pasqyrohet nga analiza e mangësive për secilën strategji, të gjitha dokumentet e Strategjisë kanë nevojë për përmirësime të mëtejshme, jo vetëm për të rritur qarkullimin e masave, por edhe për të përmirësuar Strategjinë në tërësi. Është e dobishme që gjatë rishikimit dhe përditësimit të strategjive, mund të duhet të mbahen parasysh edhe udhëzime të tjera për të siguruar që procesi i përgjithshëm i politikave dhe planifikimit është i përshtatshëm për të adresuar problemet e territorit. Brenda "Dokumentit të Punës të Udhëzimeve për Rregullim më të Mirë" të Komisionit Evropian (Komisioni Evropian, 2017) dhe "Aplikimi i Kritereve të Vlerësimit me Mendim" të OECD-së (OECD, 2021), përcaktohen një sërë kriteresh, me zbatueshmëri në hartimin e ndërhyrjeve, planifikimin strategjik dhe në monitorimi i rezultateve strategjike. Si minimum, këto udhëzime kërkojnë që ndërhyrjet të vlerësohen në kuptimin e tyre:

1. Efektiviteti,
2. Efikasiteti,
3. Rëndësia,
4. Koherencë si brenda dhe me ndërhyrje të tjera të BE-së,
5. Vlera e shtuar e arritur (Komisioni Evropian, 2017),
6. Ndërsa OECD, gjithashtu shton ndikimin dhe qëndrueshmërinë si dy kritere të tjera (OECD, 2021).

Në lidhje me udhëzimet e Komisionit Evropian (Komisioni Evropian, 2017), zhvillimi i strategjisë duhet të sigurojë që masat janë efektive në arritjen e objektivave të tyre, janë të rëndësishme për nevojat e identifikuarat përmes procesit të zhvillimit të strategjisë dhe janë koherente me politikën rajonale, kombëtare dhe të BE-së. Efiçenca e tyre për sa i përket përdorimit të burimeve për të marrë rezultatet e dëshiruara gjithashtu merret parasysh, së bashku me vlerën e shtuar të arritur në nivel kombëtar, rajonal dhe lokal.

Prandaj, zbatimi i udhëzimeve të tilla do të duhet të reflektohet në të gjithë strategjinë e përgjithshme të zhvilluar, e cila siç kërkohet nga shablloni i Strategjisë (pjesë e D3.3.1: Modeli Operacional), zhvillimi i strategjisë duhet të ndjekë një proces, ku fillimisht konteksti identifikohet në kushtet e politikës përkatëse ekzistuese dhe gjendja aktuale e lojës së sektorit të turizmit. Kjo e fundit duhet të shpjegohet në lidhje me lidhjet dhe ndikimet e sektorit të turizmit në burimet, mjedisin dhe komunitetet. Nëpërmjet këtij procesi, i mbështetur nga konsultimet me palët e interesuara, mund të identifikohen problemet e hasura brenda territorit, duke çuar

kështu në identifikimin e nevojave specifike për territorin. Për rrjedhojë, përcaktohen vizioni strategjik dhe objektivat, duke çuar në kërkimin e ndërhyrjeve të mëtijshme të mundshme për adresimin e nevojave, me synimin për të përmbushur objektivat e përcaktuara. Prandaj, duhet të identifikohen afatet kohore, buxheti dhe organet përgjegjëse për zbatimin e ndërhyrjeve, të ndjekura nga kuadri i monitorimit të treguesve të rezultateve. Elementet e eksploruara gjatë këtij procesi, në fakt ofrojnë bazën për vlerësimin e strategjisë siç kërkohet nga udhëzimet e Komisionit të përshkuara më sipër.

Duke pasur parasysh këtë, duhet theksuar se strategjia qipriote mund të mos ketë regjistruar pikën më të lartë të qarkullimit midis pesë strategjive. Megjithatë, ajo ndjek në tërësi procesin e zhvillimit të strategjisë, gjë që duhet përgëzuar. Ai përcakton qartë nevojat, vizionin, objektivat dhe objektivat e Strategjisë dhe i përkthen këto në masa specifike që janë krijuar për të përmbushur objektivat e përcaktuara. Ndërkohë që ka kufizimet e veta përse i përket dizajnit specifik të masave, procesi i ndjekur dhe dokumentacioni i Strategjisë qipriote janë në përputhje adekuate me kërkesat e nevojshme.

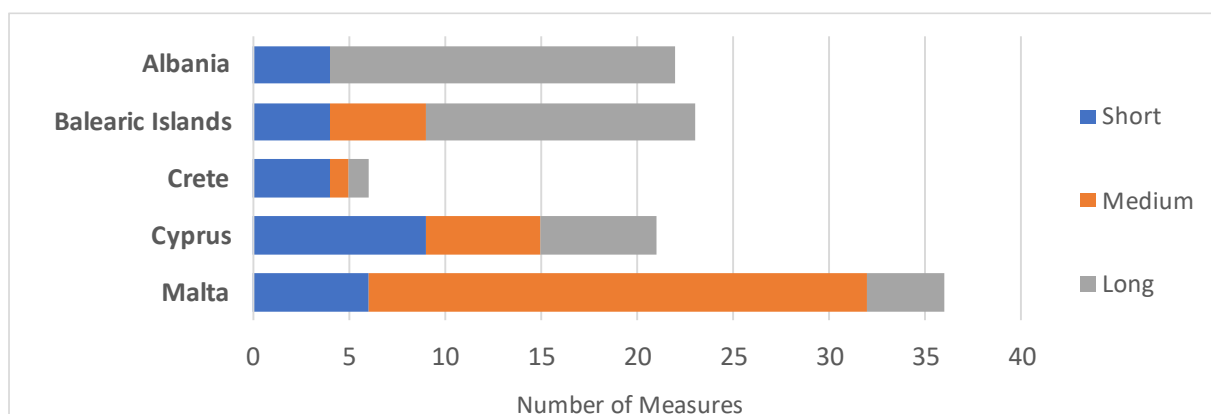
5.2.3. Kohëzgjatja e Zbatimit të Pesë Strategjive

Masat e vendosura në kuadër të strategjive kanë periudha të ndryshme zbatimi të cilat kategorizohen në afatshkurtër (0-2 vjet), afatmesëm (2-5 vjet) ose afatgjatë (5-10 vjet). Siç paraqitet në Figurën 10, strategjia e Qipros ka më së shumti masa që kanë një periudhë të shkurtër zbatimi me 9 masa për t'u zbatuar brenda afatit të shkurtër. Më shumë se gjysma e masave të Maltës pritet të zbatohen gjatë periudhës afatmesme. Së fundmi, Shqipëria ka masat më afatgjata me gjithsej 18 masa.

Strategjia e Qipros ka masat më të shpërndara në mënyrë të barabartë ndër vite me 9 masa për periudhën afatshkurtër dhe 6 masa për periudha afatmesme dhe afatgjata. Strategjitë e Balearit dhe asaj të Shqipërisë kanë numrin më të madh të masave afatgjata, duke nënkuptuar se rezultatet e strategjisë ka të ngjarë të fillojnë të gëzohen në një afat më të gjatë, me vetëm disa masa të propozuara për të sjellë ndryshim në terma afatshkurtër dhe afatmesëm.

Figura 10. Numri i masave INCIRCLE sipas kohëzgjatjes së periudhës së zbatimit

Burimi: Vlerësimet e autorit, bazuar në informacionin e dhënë në Strategjitë INCIRCLE

5.2.4 Fizibiliteti Afatgjatë i Strategjive

Rekomandimet e mëposhtme synojnë të përmirësojnë qëndrueshmërinë dhe ndikimin afatgjatë, ndërkohë që synojnë të kapërcejnë barrierat e lidhura dhe të sigurojnë sukses afatgjatë, duke përfituar nga faktorët kritikë të suksesit. Për të garantuar fizibilitetin afatgjatë, është thelbësore që dizajni fillestar i strategjisë të zhvillohet në mënyrë adekuate duke marrë parasysh të gjitha aspektet e mundshme me përfshirjen e palëve të interesuara gjithashtu për të siguruar interes dhe mbështetje të vazhdueshme. Kështu, është thelbësore që nga fillimi, të identifikohen çdo problem që mund të lindë nga zbatimi i strategjisë për të shmangur ndërprerjet e mëvonshme. Një dizajn i mirë fillestar është vendimtar për suksesin e miratimit dhe zbatimit të një strategjie. Për shembull, një mënyrë për ta arritur këtë është duke ndjekur praktikatat dhe teknikat e mira që tashmë janë provuar të jenë të suksesshme. Prandaj, është e rëndësishme që dizajni të jetë i përshtatshëm dhe i përshtatshëm për të arritur objektivat e tij dhe për të adresuar problemet që është projektuar për të trajtuar. Kjo është ajo që e bën një strategji efektive. Efektiviteti është një kriter kyç që shpjegon masën në të cilën strategjia kontribuon në objektivat e saj përmes arritjes së rezultateve të synuara. Suksesi i strategjisë varet nga efektiviteti i zbatimit, monitorimit dhe zbatimit të aktiviteteve të shumë treguesve të rezultateve. Kështu, duhet të sigurohet që organet përgjegjëse të emëruara për të kryer këto aktivitete të kenë kapacitetin e nevojshëm për ta bërë këtë dhe se ka sinergji të mjaftueshme ndërmjet palëve të ndryshme të interesit për të mundësuar një qasje koherente për mbledhjen e të dhënave dhe raportimin e informacionit.

Një aspekt tjetër i rëndësishëm është efikasiteti i strategjisë. Duhet të sigurohet që rezultatet e projektit të jenë arritur me kosto të arsyeshme, pra sa mirë janë konvertuar inputet/mjetet në aktivitete, për sa i përket cilësisë, sasisë dhe kohës së rezultateve të arritura. Kjo ka një ndikim të rëndësishëm në qëndrueshmërinë afatgjatë të strategjisë. Kostot për zbatimin e secilës masë duhet të vlerësohen në mënyrë adekuate përmes hulumtimit të detajuar, për të siguruar disponueshmërinë e fondeve gjatë zbatimit të masës.

Një aspekt tjetër i rëndësishëm për fizibilitetin afatgjatë është ndikimi i strategjisë dhe masave të saj. Kjo përfaqëson efektivitetin e masave për të kontribuar në nevojat territoriale dhe sektoriale dhe në objektivat e politikave më të gjera. Ajo që është gjithashtu e rëndësishme këtu është koherenca e strategjisë dhe objektivave të saj me acquis ekzistuese të BE-së, kornizat kombëtare, rajonale dhe lokale dhe planet e veprimit. Që strategjia të jetë e suksesshme, ajo duhet të përafrohet me objektivat e kombeve të vendosura. Nuk mund të jetë një strategji e pavarur, përndryshe nuk do të përfshihet në vizionin e përgjithshëm të vendit dhe suksesi i saj do të jetë i kufizuar. Koherenca e brendshme është gjithashtu e rëndësishme për të siguruar që veprimet e ndryshme të strategjisë të funksionojnë mirë së bashku, në mënyrë që veprimet e njërit të mbështesin tjetrin dhe jo të kundërtën.

6. Konkluzione

Siç dëshmohet nga gjetjet e pesë strategjive, vazhdimi i skenarit 'business as usual' në sektorin e turizmit nuk është as qarkullues dhe as i qëndrueshëm, pasi aktiviteti brenda sektorit është shkaku i problemeve mjedisore dhe socio-ekonomike që ndonjëherë kërcënojnë qëndrueshmëria e territoreve. Turizmi masiv, dhe urbanizimi i lartë shoqëruar dhe modelet e konsumit të lartë, janë disa shembuj të lidhjeve midis sektorit të turizmit dhe shoqërisë, ekonomisë dhe mjedisit më të gjerë. Meqenëse numri i ardhjeve të turistëve pritet të vazhdojë të rritet në periudhën afatmesme dhe afatgjatë, ndikimet e këtyre flukseve ka të ngjarë të rezultojnë në ndikime të ndryshme të jashtme, duke përfshirë rritjen e zhurmës dhe ndotjes së ajrit, emetimet e GS, bllokimin e trafikut, mbi-zhvillimin, ndotjen detare, problemet estetike dhe degradimi i mjedisit. Nëse kjo prirje mbetet e pakontrolluar, mund të arrihen pika kritike. Nevoja për planifikim dhe menaxhim afatgjatë, të përgjegjshëm është kështu kritike për industrinë veçanërisht në një epokë pas Covid-19.

Siç tregohet nga ndërlidhjet e forta të industrisë së turizmit me sektorët e tjerë të ekonomisë, të karakterizuara nga kërkesat e saj për inpute, si dhe nga outputet e saj, sektori ka një rol të rëndësishëm për të luajtur në kalimin e ekonomisë drejt qarkullimit.

Strategjitë INCIRCLE për pesë territoret partnere tregojnë një nivel angazhimi nga të gjithë aktorët e përfshirë për të zhvendosur operacionet dhe aktivitetet e sektorit të turizmit drejt një rruge më rrethore. Kjo reflektohet nga gatishmëria e deritanishme e territoreve, e dëshmuar nga ekzistenca e masave në shumicën e pesë territoreve, dhe vetë procesi i strategjisë, i cili arriti të bashkojë palët e ndryshme të interesit nga secili territor partner për të hartuar nevojat, vizionin dhe objektivat për sektorin e turizmit qarkullues. Ky progres duhet pranuar si një arritje e rëndësishme për të ecur përpara drejt një aktiviteti turistik më rrethor në rajonin e Detit Mesdhe.

Niveli i përkushtimit ndaj objektivave të qarkullimit varion nga një territor në tjetrin, duke filluar nga një klasifikim i "Bregosur Fillestar" për Kretën, në "Shumë i shqetësuar" për Shqipërinë dhe Ishujt Balearik, deri në klasifikimin më të lartë të marrë nga "Fillimi Pro-Aktivist". " për Qipron dhe Maltën. Këto klasifikime, duke reflektuar pikët e marra nga masat e Strategjisë, duhet të konsiderohen për të vazhduar përmirësimin e qëndrueshmërisë së aktiviteteve brenda sektorit të turizmit. Ky proces duhet të mbështetet, lehtësohet dhe mundësohet nga shumë aktorë të sektorit, të cilët duhet të mbahen të angazhuar në proceset e planifikimit dhe zbatimit për të mirën e të gjithë shoqërisë. Si përfundim, suksesi i strategjisë varet, ndër faktorët e tjerë, nga efektiviteti i projektimit, zbatimit, monitorimit dhe zbatimit të aktiviteteve të shumë treguesve të rezultateve. Kështu, duhet të sigurohet që organet përgjegjëse të emëruara për të kryer këto aktivitete të përfshihen që në fazat e hershme të hartimit të strategjisë, për të siguruar pronësinë e palëve të interesuara dhe se ka kapacitet të mjaftueshëm absorbues, vullnet politik dhe disponueshmëri të burimeve kombëtare për të marrë strategjinë përpara.

Referencat

- AETIB & Planeting. (2021). INCIRCLE Strategy Report for the Balearic Islands (D.3.1.1), INCIRCLE Interreg Project.
- AREA Science Park. (2021). INCIRCLE operational model for regional/national strategies on circular tourism (D.3.1.1), INCIRCLE Interreg Project.
- Attard, S. (2019). The Evolution of Malta's Tourism Sector. Xjenza Online - Science Journal of the Malta Chamber of Scientists, 7(1), 37-48. Retrieved from <https://www.xjenza.org/JOURNAL/OLD/7-1-2019/02.pdf>
- Bakinta, E., Madoulka, V., & Tikmanidi, M. (2021). INCIRCLE Strategy for the Region of Kreta (D.3.1.1), INCIRCLE Interreg Project.
- Balamou, E., Kosma, A., & Constantinou, V. (2021). INCIRCLE Strategy Report for Cyprus (D.3.1.1), INCIRCLE Interreg Project.
- ECOHIVE. (2020). Rationale behind ECOHIVE Project given thumbs up at EU Level. Retrieved from Ecohive: <https://www.ecohive.com.mt/en/article?id=875c5872-2b88-4ea9-8a31-15a09dd06d04>
- European Commission. (2017). Better Regulation Guidelines, Commission Working Paper. Retrieved from <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11259-2017-INIT/en/pdf>
- European Parliament. (2021). European Parliament resolution of 25 March 2021 on establishing an EU strategy for sustainable tourism. Brussels: European Parliament.
- Fetting, C. (2020). THE EUROPEAN GREEN DEAL ESDN Report . Vienna: ESDN Office .
- Fosse, J., Kosmas, I., & Gonzalez, A. (2021). The future of Mediterranean tourism in a (post) covid world. Back to mass tourism of leapfrog towards Sustainability. Eco-Union.
doi:<https://doi.org/10.5281/zenodo.4616983>
- INTERREG Danube Transnational Programme. (2018). Inventory of Policies related to Sustainable Tourism. INTERREG Danube Transnational Programme.
- Kotri, B., Xhelilaj, F., & Alite, E. (2021). INCIRCLE Strategy Report for Albania (D.3.1.1), INCIRCLE Interreg Project.
- Malta Tourism Authority. (2021). Recover Rethink Revitalise Malta Tourism Strategy 2021-2030. Retrieved from https://issuu.com/visitmalta/docs/maltatourismstrategy_2030_v7
- Mckinsey& Company. (2016, October). The circular economy: Moving from theory to practice. Retrieved from McKinsey Sustainability: <https://www.mckinsey.com/business-functions/sustainability/our-insights/the-circular-economy-moving-from-theory-to-practice>
- NSO. (2020). Inbound Tourism: December 2019. Valletta: National Statistics Office - Malta. Retrieved from https://nso.gov.mt/en/News_Releases/Documents/2020/02/News2020_017.pdf

NSO. (2021). Electricity Supply: 2016-2020. Valletta: National Statistics Office - Malta. Retrieved from https://nso.gov.mt/en/News_Releases/Documents/2021/10/News2021_181.pdf

Nordic Trade Association Albania. (2020). Coastal Tourism. Retrieved October 12, 2021, from Nordic Trade Association Albania: <https://nordassociation.al/coastal-tourism/>

OECD. (2021). Applying Evaluation Criteria Thoughtfully. Retrieved from OECD iLibrary: https://www.oecd-ilibrary.org/sites/543e84ed-en/1/3/4/index.html?itemId=/content/publication/543e84ed-en&_csp_=535d2f2a848b7727d35502d7f36e4885&itemIGO=oecd&itemContentType=book&_ga=2.205877140.662302632.1632699993-170490588.1632699993#section-d1e4964

Sant' Anna School of Advanced Studies. (2020b). 10 INCIRCLE Assessment reports on current state of circular tourism in partner territories (D.3.5.3), INCIRCLE Interreg Project.

Sant' Anna School of Advanced Studies. (2020a). INCIRCLE set of circular tourism indicators (D.3.3.1), INCIRCLE Interreg Project.

Sharpley, R. (2000). Tourism and sustainable development: Exploring the theoretical divide. *Journal of Sustainable Development*, 8(1), 1-19.

The Energy and Water Agency. (2021b). INCIRCLE Evaluation Pack – Strategy Evaluation Framework (D.4.1.1), INCIRCLE Interreg Project.

The Energy and Water Agency (2020). INCIRCLE Strategy Report for the Maltese Islands (D.3.1.1), INCIRCLE Interreg Project.

The Energy and Water Agency. (2021a). INCIRCLE Collection of assessment reports of regional/national strategies (D.4.1.2), INCIRCLE Interreg Project.

UNEP/MAP. (2016, May). Mediterranean Strategy for Sustainable Development 2016-2025. Valbonne: Plan Bleu, Regional Activity Centre. Retrieved from UN Environment: <https://www.unep.org/unepmap/what-we-do/mediterranean-strategy-sustainable-development-mssd>

Shtojca A: Lista e Llojeve të Masave të Identifikuara në Kornizën e Vlerësimit (D4.1.1) të grupuara sipas Shtyllës

Shtylla e Ujit		
#	Lloji i Masës	Vlerësimi i Masës
1	Instrumente Legjislative - efienca e përdorimit të ujit dhe adoptimi i teknologjive të efikasitetit të përdorimit të ujit	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
2	Stimujt financiarë pozitivë - përmirësimi i infrastrukturës ose - adoptimi i teknologjive efikase të ujit	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
3	Stimujt financiarë negativë - për të minimizuar konsumin e ujit ose - për të nxitur investime në teknologji të reja	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
4	Ndërgjegjësimi/ nismat e angazhimit - fushata ndërgjegjësuese për ujin që trajton popullsinë e përgjithshme ose - duke synuar veçanërisht sektorin e turizmit në tërësi ose - duke synuar operatorët turistikë	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase (çdo masë nga tre opsionet) 2 = Të dy llojet e masave (që synon sektorin e turizmit dhe operatorët turistikë)
5	Kodet Vullnetare ose Standardet Vullnetare të Performancës - kodet vullnetare ose - standardet e performancës vullnetare	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme (nëse ka kod vullnetar / standarde)
6	Stimujt për zhvillimin e burimeve ujore jokonvencionale në subjektet turistike	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase (vetëm një lloj) 2 = Masa e pranishme (më shumë se një lloj)
7	Stimujt për përmirësimin e menaxhimit të kërkesës për ujë - promovoni WDM në nivel objekti ose përdoruesi	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave (në të dy nivelet e objektit dhe të përdoruesit)
8	Stimujt për riciklimin e ujërave të zeza - stimuj financiarë ose jomonetarë për riciklimin e ujërave të zeza	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
9	Stimujt për ripërdorimin e ujërave gri - stimuj financiarë ose jomonetarë për ripërdorimin e ujërave gri	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
10	Mbështetje teknike për përmirësimin e operimeve të ujit - mbështetje teknike për ngritjen e kapaciteteve apo aspektet infrastrukturore	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
11	Konsultimet me palët e interesuara nga sektori i ujit - stimuj financiarë ose teknikë për të inkurajuar konsultimin ndërmjet palëve të interesuara publike dhe private	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
12	Konsultimet vijuese me palët e interesuara nga sektori publik dhe privat - stimuj financiarë ose teknikë për të inkurajuar konsultimin për miratimin pas strategjisë	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
13	Identifikon kërcënimet e turizmit ndaj sektorëve të tjerë të përdorimit të ujit - stimuj financiarë për programe kërkimore që adresojnë kërcënimet nga turizmi ose stimujt për mbështetje teknike	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
14	Programe informuese për të përshkruar përdorimin e ujit nga sektori i turizmit	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave

	- promovim përmes fushatave/materialeve edukative ose stimujve për mbështetje teknike/punishte	
15	Promovon sigurimin e ujit të rikuperuar për sektorë të tjerë - promovoi sigurimin e ujit të rikuperuar nga sektorë të tjerë	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
16	Promovon rritjen e marrjes së të dhënave për të identifikuar më mirë sfidat - të promovojë marrjen e të dhënave në nivel subjekti ose rajonal	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
17	Identifikon sfidat e K & I të sektorit të turizmit - Stimuj për të identifikuar sfidat e K&I për sektorin e turizmit	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
18	Promovon pjesëmarrjen e sektorit të turizmit në programet K&I - promovimi përmes fushatave marketing/arritjeje ose - duke nxitur pjesëmarrjen	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
19	Lehtëson pjesëmarrjen e operatorëve turistikë në konferenca sektoriale - stimuj ose - një platformë informacioni	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
20	Promovon hyrjen në treg të teknologjive inovative - masat apo fushatat e komunikimit/marketing	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
21	Auditimi i ujit për të identifikuar mundësitë për përdorimin e zhvillimin e burimeve ujore jokonvencionale	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase (support for external auditing) 2 = Të dy llojet e masave (support for internal auditing facilities)
22	Skemat mbështetëse për punimet "normale" të rikonstruksionit - Skemat mbështetëse për punët "normale" ose "të thella" të rikonstruksionit	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
23	Krijon një plan gjithëpërfshirës të menaxhimit të ujit	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase (comprehensive water management plan is in the development process) 2 = Të dy llojet e masave (comprehensive water management plan has already been established)
24	Vendos standarde vullnetare për zhvillimin e burimeve ujore jokonvencionale - prania e standardeve për zhvillimin e burimeve ujore jokonvencionale	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
25	Përfshin standardet në etiketat e cilësisë për sektorin - prania e standardeve në etiketat e cilësisë në sektor	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme

Energy Pillar		
#	Lloji i Masës	Vlerësimi i Masës
1	Instrumente Legjislative - adoptimi i teknologjive efikase të energjisë	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
2	Stimujt financiarë pozitivë - për të inkurajuar përdorimin e energjisë në minimum ose - për të nxitur investime në teknologji të reja	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
3	Stimujt financiarë negativë - të inkurajojë përdorimin e energjisë në minimum ose - për të nxitur investime në teknologji të reja	1 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
4	Ndërgjegjësimi/ nismat e angazhimit - fushatë ndërgjegjësimi për energjinë që prek popullatën e përgjithshme ose synon në mënyrë specifike sektorin e turizmit, ose ato që synojnë operatorët turistikë ose praninë e auditimeve të energjisë ose tavolinave të ndihmës	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave (campaigns and other initiatives)
5	Kodet vullnetare ose standardet e performancës vullnetare - Kodet Vullnetare ose - Standardet e Performancës Vullnetare	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
6	Promovon adoptimin e teknologjive EE - prania e stimujve financiarë ose - Skemat promovuese	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
7	Promovon instalimin e teknologjive të energjisë së rinovueshme - stimuj monetarë ose - Udhëzimi teknik për instalimin e teknologjive të energjisë së rinovueshme	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
8	Promovon instalimin e objekteve të ruajtjes së energjisë - stimuj për hartimin e ruajtjes së integruar ose - Për instalimet ofrohen	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
9	Promovon përdorimin e kombinuar të nxehtësisë dhe energjisë - stimuj financiarë ose - Udhëzimi teknik për përdorimin e CHP	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
10	Promovon miratimin e BMS - prania e stimujve promovues ose - Nxitjet financiare	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
11	Bazuar në konsultimin me palët e interesuara nga sektori i energjisë - stimuj financiarë ose teknike për të inkurajuar konsultimin	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
12	Programet në terren për të përshkruar përdorimin e energjisë nga sektori i turizmit - Promovimi përmes fushatave/ materialeve arsimore ose stimujve për mbështetje teknike/ punëtori	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
13	Identifikon kërcënimet e turizmit mbi kërkesën për energji të sektorëve të tjerë - Stimujt financiarë për programet kërkimore që adresojnë kërcënimet nga turizmi ose stimujt për mbështetje teknike	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
14	Inkurajon hulumtimin në karakteristikat e konsumit të energjisë - stimulimi i përdorimit të teknologjive të monitorimit/menaxhimit të energjisë ose	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave

	- Ofrimi i mbështetjes teknike edhe pse auditimi i energjisë	
15	Integron burimet e energjisë me komunitetin përreth - stimuj financiarë ose - mbështetje teknike	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
16	Promovon rritjen e blerjes së të dhënave për të identifikuar më mirë sfidat - Promovoni blerjen e të dhënave në nivelin e njësisë ekonomike ose - në nivelin rajonal	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
17	Identifikon sfidat e R&I të sektorit të turizmit - janë identifikuar sfidat e R&I për sektorin e turizmit	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
18	Promovon pjesëmarrjen e sektorit të turizmit në programet R&I - Promovimi përmes marketingut/ arritjes së fushatave ose - Duke stimuluar pjesëmarrjen	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
19	Lehtëson pjesëmarrjen e operatorëve të turizmit në konferenca sektoriale - stimuj ose - një platformë informacioni	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
20	Promovon hyrjen në treg të teknologjive inovative - Masat e komunikimit ose fushatat/marketingun	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
21	Auditimi i energjisë për të identifikuar veprimet kryesore të optimizimit	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase (Mbështetja e auditimit të jashtëm) 2 = Të dy llojet e masave (mbështetje për objektet e auditimit të brendshëm)
22	Skemat e mbështetjes për punimet "normale" të rikualifikimit - Skemat e mbështetjes ose për punimet "normale" ose "të thella"	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
23	Krijon një plan gjithëpërfshirës të zhvillimit të energjisë	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase (Plani gjithëpërfshirës i zhvillimit të energjisë është në procesin e zhvillimit) 2 = Të dy llojet e masave (Tashmë është krijuar plani gjithëpërfshirës i zhvillimit të energjisë)
24	Vendos standardet vullnetare për zgjidhjet alternative të energjisë - Prania e krahasimit për zgjidhjet alternative të energjisë	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
25	Përfshinë standardet në etiketat e cilësisë për sektorin - Prania e krahasimit në etiketat e cilësisë në sektor	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme

Waste Pillar		
#	Lloji i Masës	Vlerësimi i Masës
1	Instrumente Legjislativë - Instrumente Legjislativë që merren me ndarjen e mbetjeve	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
2	Stimujt financiarë pozitivë - Përmirësimi i infrastrukturës ose - Për miratimin e praktikave të ndarjes së mbeturinave	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
3	Stimujt financiarë negativë - Minimizimi i gjenerimit të mbeturinave ose - për ndarjen e mbeturinave	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
4	Vetëdija/ iniciativa e angazhimit - Fushatat që adresojnë ndarjen e mbeturinave, duke synuar popullsinë e përgjithshme ose për shënjestrimin e sektorit të turizmit (në tërësi) ose synimin e operatorëve të turizmit	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave (targeting both the tourism sector and tourism operators)
5	Kodet vullnetare ose standardet e performancës vullnetare - Kodet vullnetare dhe standardet janë të pranishme	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
6	Promovon zvogëlimin e mbeturinave/minimizimin e tonazhit vjetor në deponi - stimuj promovues ose - Nxitjet financiare	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
7	Dekurajon produktet/materialet me përdorim të vetëm - Masat kombëtare/rajonale ose - Masat arsimore që përqendrohen në produktet me përdorim të vetëm	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
8	Promovon shndërrimin e WTE bio-Degradable WTE - aktivitete WTE ose - edukimi i palëve të interesuara për WTE	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
9	Promovon ndarjen e mbeturinave për riciklimin - stimuj monetarë ose - Udhëzime Teknike	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
10	Promovon furnizime burime zero km - stimuj financiarë që mbështesin kooperativat e fermerëve ose - Shpërndarja e informacionit	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
11	Bazuar në konsultimin me palët e interesuara nga sektori i menaxhimit të mbeturinave - stimuj financiarë ose teknikë për të inkurajuar konsultimin	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
12	Programet në terren për të përshkruar administrimin e mbeturinave të sektorit - Promovimi përmes fushatave/ materialeve arsimore ose stimujve për mbështetje teknike/ punëtori	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
13	Integron menaxhimin e mbeturinave me komunitetin përreth - ofrohen masa pasive ose aktive për integrim	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
14	Identifikon kërcënimet nga mbeturinat e lidhura me turizmin në sektorët e tjerë - Masat për të ndihmuar identifikimin e kërcënimeve nga mbeturinat e lidhura me turizmin në sektorët e tjerë	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
15	Inkurajon hulumtimin në karakteristikat e gjenerimit të mbeturinave të sektorit - Partneritetet nxitëse midis institucioneve dhe ofruesve të menaxhimit të mbeturinave ose ofrimit të mbështetjes teknike edhe pse auditimi i mbeturinave	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
16	Promovon rritjen e blerjes së të dhënave për të identifikuar më mirë sfidat	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave

	- Promovoni blerjen e të dhënave në nivelin e njësisë ekonomike ose në nivelin rajonal	
17	Identifikon sfidat e R&I të sektorit të turizmit - janë identifikuar sfidat e R&I për sektorin e turizmit	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
18	Promovon pjesëmarrjen e sektorit të turizmit në programet R&I - Promovimi përmes marketingut/ arritjes së fushatave ose - Duke stimuluar pjesëmarrjen	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
19	Lehtëson pjesëmarrjen e operatorëve të turizmit në konferenca sektoriale - stimuj ose - një platformë informacioni	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
20	Promovon hyrjen në treg të teknologjive inovative - Masat e komunikimit ose fushatat/marketingun	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
21	Auditimi i mbetjeve për të identifikuar veprimet kryesore të optimizimit	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase (Mbështetja e auditimit të jashtëm) 2 = Të dy llojet e masave (Mbështetje për objektet e auditimit të brendshëm)
22	Krijon një plan gjithëpërfshirës të administrimit të mbeturinave	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase (Plani gjithëpërfshirës i administrimit të mbeturinave është në procesin e zhvillimit) 2 = Të dy llojet e masave (Tashmë është krijuar plani gjithëpërfshirës i administrimit të mbeturinave)
23	Propozon skema mbështetëse për ndërmarrjen e ripërdorimit të mbeturinave	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase (Skemat e mbështetjes financiare janë marrë në konsideratë dhe do të prezantohen në të ardhmen) 2 = Të dy llojet e masave (Skemat e mbështetjes financiare për ndërmarrjen e ripërdorimit të mbeturinave janë ofruar tashmë)
24	Krijon standardet vullnetare - Prania e krahasimit të mbeturinave	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
25	Përfshinë standardet në etiketat e cilësisë për sektorin - Benchmarking për etiketat e cilësisë ofrohet në lidhje me ripërdorimin e mbeturinave	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme

Shtylla e Mobilitetit		
#	Lloji i Masës	Vlerësimi i Masës
1	Instrumente Legjislative - Zhvillimi i zgjidhjeve të qëndrueshme të transportit në zonat turistike	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
2	Stimuj financiarë për operatorët e transportit - Për transport të qëndrueshëm	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
3	Stimujt financiarë për klientët (turistët): - Për përdorimin e transportit të qëndrueshëm	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
4	Vetëdija/ iniciativa e angazhimit - fushatat që merren me popullsinë e përgjithshme ose - shënjestrimi, konkretisht, operatorët e turizmit ose synimi i turistëve	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave (targeting tourism sector and tourism operators)
5	Mbështet integrimin e shërbimeve të qëndrueshme të lëvizshmërisë - Mbështetje përmes programeve të ndërtimit të kapaciteteve ose - skemave mbështetëse	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
6	Promovon stimuj për zgjidhje të transportit të gjelbër - Promovon stimuj për zgjidhje të transportit të gjelbër	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
7	Promovon zhvillimin e rrugëve të drejtpërdrejta të transportit publik - Promovimi përmes financimit ose - Ofrimi i udhëzimeve teknike	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
8	Promovon diversifikimin e produktit të turizmit - (financiare ose ndryshe) ose - Përdorimi i materialit promovues është i pranishëm	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
9	Promovon infrastrukturën për operacionet e transportit të gjelbër - Informacione financiare ose teknike në lidhje me infrastrukturën për operacionet e transportit të gjelbër	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
10	Promovon infrastrukturën për çiklizëm dhe ecje - Udhëzime financiare ose teknike në lidhje me infrastrukturën për çiklizëm dhe ecje	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
11	Bazuar në konsultimin me palët e interesuara nga sektori i transportit publik - stimuj financiarë ose teknike për të inkurajuar konsultimin	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
12	Bazuar në konsultimin me palët e interesuara nga sektori i transportit privat - stimuj financiarë ose teknike për të inkurajuar konsultimin	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
13	Promovon standardet për diversifikimin e shërbimeve të transportit - Standardet vullnetare për diversifikimin e shërbimeve të transportit janë të pranishme	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
14	Identifikon kërcënimet nga transporti i turizmit në sektorë të tjerë - Masat për të ndihmuar identifikimin e kërcënimeve nga transporti i lidhur me turizmin në sektorët e tjerë	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
15	Promovon rritjen e blerjes së të dhënave për të identifikuar më mirë sfidat - Promovoni blerjen e të dhënave në nivelin e njësisë ekonomike ose në nivelin rajonal	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave

16	Identifikon sfidat e R&I të sektorit të turizmit - janë identifikuar sfidat e R&I për sektorin e turizmit	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
17	Promovon pjesëmarrjen e sektorit të turizmit në programet R&I - Promovimi përmes marketingut/ arritjes së fushatave ose - Duke stimuluar pjesëmarrjen	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
18	Lehtëson pjesëmarrjen e operatorëve të turizmit në konferenca sektoriale - stimuj ose - një platformë informacioni	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
19	Promovon hyrjen në treg të teknologjive inovative - Masat e komunikimit ose fushatat/marketingun	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
20	Krijon një plan gjithëpërfshirës të qëndrueshëm të lëvizjes urbane	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase (Plani gjithëpërfshirës është në procesin e zhvillimit) 2 = Të dy llojet e masave (Plani gjithëpërfshirës tashmë është krijuar)
21	Skemat promovuese për zgjidhje inovative (hyrje para tregut) - ofrohen skemat promovuese	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
22	Skemat e mbështetjes për gjelbërimin e automjeteve të shërbimit të industrisë së turizmit - Ofrohen skemat mbështetëse për automjetet e gjelbërimit të ndërmarrjeve të turizmit	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
23	Skemat e mbështetjes për automjetet e shërbimit turistik të gjelbërimit - Skemat e mbështetjes ofrohen për gjelbërimin e automjeteve brenda shërbimeve të transportit për turistët	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
24	Skemat e rikualifikimit për automjetet e turizmit - ofrohen skemat e rikualifikimit për automjetet e gjelbërimit	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
25	Skemat e rikualifikimit për automjetet e turizmit - ofrohen skemat e rikualifikimit për automjetet e gjelbërimit	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme

Horizontal Pillar		
#	Lloji i Masës	Vlerësimi i Masës
1	Promovon konsiderimin e lidhjes së energjisë-ushqimore-energji – stimuj financiarë ose -iniciativat e vetëdijes/angazhimit	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
2	Promovon burime alternative të furnizimit më të gjelbërta - Promovimi përmes stimujve financiarë ose -iniciativat e vetëdijes/angazhimit	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
3	Programe për ndërtimin e kapaciteteve - ofrohen programe për ndërtimin e kapaciteteve	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
4	Integron konsideratat në gjurmën virtuale të karbonit - Konsiderimi përmes zbatimit të taksave virtuale të karbonit	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
5	Promovon mjete inovative siç janë certifikatat e energjisë së rinovueshme - Përdorimi i detyrueshëm i RECS ose - Promovimi përmes mbështetjes teknike ose - Nxitjet financiare	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave (at least two of the measures)
6	Legjislacioni i Mbrojtjes së Mjedisit - Legjislacioni i mbrojtjes së mjedisit në vend	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
7	Promovon qasje të integruara të politikave - stimuj financiarë për të inkurajuar konsultimin me palët e interesuara ose - Promovimi përmes programeve të arritjes	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
8	Mbrojtja e zonave natyrore rekreative - instrumente legjislativë që sigurojnë zbatimin efektiv ose - Iniciativat e ndërgjegjësimit/angazhimit	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
9	Promovon lehtësira alternative natyrore - Promovimi përmes stimujve ose materialit promovues për zona natyrore më pak të frekuentuara	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
10	Promovon nisma CSR sipas sektorit - stimuj (financiar ose në natyrë) ose material promovues për të inkurajuar nismat e CSR	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
11	Forumi Kombëtar i Politikave të Turizmit - stimuj për pjesëmarrje brenda forumit ose - Masat e bazuara në performancë për të inkurajuar pjesëmarrjen	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
12	Promovon kërkime mbi ndikimet e turizmit në sektorët e tjerë - Hulumtimet ndodhin përmes konsultimit paraprak me palët e interesuara private ose publikun	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
13	Promovon të arrijë aktivitete për sektorët dhe komunitetet e tjera - Masat për të promovuar panairët/konferencat e tregtisë ose për të promovuar partneritete me anëtarët/organizatat e komunitetit lokal	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
14	Promovon "plane të zhvillimit lokal" holistik për zonat turistike - ofrohen masa për mbështetje financiare ose teknike Promovon plane të integruara të menaxhimit për zonat turistike	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
15	Promovon plane të integruara të menaxhimit për zonat turistike	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase (Palët e interesuara)

		lokale janë të informuar për planet/ zhvillimet, por nuk mund të marrin pjesë në seanca të feedback -ut/ diskutimit) 2 = Të dy llojet e masave (Palët e interesuara lokale informohen dhe marrin pjesë në krijimin e planeve të menaxhimit)
16	Krijon një strategji R&I që adreson sfidat specifike të turizmit	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase (Strategjia R&I është në proces të formimit) 2 = Të dy llojet e masave (Strategjia R&I është tashmë e vendosur)
17	Alokon fonde për projekte kërkimore në industrinë e turizmit	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase (Fondet ofrohen si një masë një herë) 2 = Të dy llojet e masave (Fondet ofrohen rregullisht)
18	Mbështet ndërtimin e kapaciteteve në sektorin e turizmit - stimuj financiarë ose - Masat e mbështetjes teknike	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
19	Krijon shërbime të centralizuara të mbështetjes teknike	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase (ofrohen shërbime teknike të mbështetjes, por kundër një tarife) 2 = Të dy llojet e masave (Shërbimet e mbështetjes teknike janë në dispozicion)
20	Promovon konventat për zgjidhje inovative - Promovimi përmes mbajtjes së konventave ose - Pjesëmarrja/Pjesëmarrja nxitëse	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
21	Konsideron veprimet që synojnë ngritjen e burimeve - Prania e kornizës së veprimeve që synojnë ngritjen e burimeve	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
22	Promovon ngritjen e burimeve - Promovimi ndodh	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme
23	Lehtëson ndërtimin e kapaciteteve në ngritjen brenda sektorit - stimuj financiarë ose - Masat e mbështetjes teknike	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
24	Integron sektorin e turizmit me iniciativat rajonale të rritjes së burimeve	0 = Asnjë 1 = Vetëm një lloj mase 2 = Të dy llojet e masave
25	Stimuj financiarë për subjektet e përfshira në rritjen e burimeve - Stimujt financiarë u ofrohen subjekteve	0 = Asnjë 2 = Masa e pranishme

Aneks B: Përfaqësimi vizual i kornizës së vlerësimit të strategjisë si pjesë e paketës së vlerësimit (d4.1.1) dhe matjeve dhe masave shoqëruese

